

Păr. Savatie Baștovoii

Fuga spre câmpul cu ciori

*Tatălui meu ateist, care m-a pregătit
pentru viața călugărească,
cu dragoste.*

1

De mic vroiam să ajung ceva mare. Mi se părea că cei mai mari oameni sunt soldații. L-am întrebat pe tata care este cel mai mare grad în armată și el mi-a zis că mareșalul. Am hotărât să mă fac mareșal. M-am dus foarte serios la mămica și i-am zis că o să mă fac mareșal, că o să vin cu o mașină neagră și o să o duc unde o să vrea ea, și n-o să mai fim săraci. Pe urmă însă mi-am dat seama că mareșalii mor și eu nu prea știam nimic despre mareșalii morți. În schimb știam foarte multe lucruri despre pictorii morți, știam de Michelangelo, Leonardo Da Vinci și Repin. Am hotărât că pictorii sunt mai mari decât mareșalii, pentru că rămân mari și după moarte. Am hotărât să mă fac cel mai mare pictor din lume. M-am pus pe treabă și m-am oprit abia după adolescență, când mi-am dat seama că pictorilor acelor morți nu le folosește la nimic faptul că lumea îi mai ține minte după moarte, că ei oricum sunt morți. Atunci n-am mai știut ce să mai fac. Nu mai era nimic în lume așa de mare încât să merite să te faci ca el. Aceasta a fost cea mai mare durere din viața mea, pentru că de acum încolo trebuia să cad înapoi de unde am pornit, pentru că urcușul se terminase acolo.

Un singur lucru mai merita trăit: dragostea. Deși era foarte clar că nu e veșnică, măcar era ceva frumos. Câteodată chiar credeai că e singurul lucru veșnic, adică puteai să o numești și așa, că, oricum, lucruri veșnice nu existau. Nimic nu e veșnic.

Dar dragostea părea să exprime acest cuvânt, de altfel absurd și inutil, chiar dureros de inutil, pe care nu se știe pentru ce îl inventaseră oamenii. Se pare că tocmai pentru a-și face rău.

Nu era nimic mai clar decât faptul că veșnicia nu există, și totodată nimic mai regretabil. El ar fi vrut ca veșnicia să existe. Și își închipuia o veșnicie ca și dragostea. Ciudat, ceea ce simțea el atunci, când stătea ore întregi pe gardulețul de la colțul blocului, avea atâta veșnicie. Mai bine zis, ar fi vrut ca clipele acelea să dureze veșnic, să stea la vorbă cu ființa aceea pe care nu se mai sătura să o audă și să o privească. Dar poate că era chiar însăși veșnicia, dar o veșnicie obișnuită, ca a tuturor oamenilor? Ar fi putut să moară așa. Cel puțin, așa credea.

Viața lui însă era alta. El avea să sfârșească așa ca toată lumea, adică să ajungă unul din ipocriții pe care i-a urât încă din copilărie. Unul din aceia de care i se făcea greață în adolescența sa militantă de artist fascinat de tot ce este nou. Ce mai, el avea să ajungă să ducă o viață fără nici un pic de originalitate. Era mai banală decât toate viețile. Cea mai obișnuită viață. Da, el a ajuns să fie călugăr.

Totuși mai rămânea ceva care în ochii lui de altădată nu l-ar fi pus la un loc cu toți molatecii aceia dezgustați de viață, dezgustați pentru că nu și-o puteau realiza. Extaziații aceia care, după ce citesc Biblia, își dau brusc seama că acesta este singurul sens al vieții.

Nu, el nu era așa. El ar fi vrut ca Evanghelia să nu existe. Să nu existe nici Hristos cu toate poruncile Lui. Nu-i plăceau toate poruncile. Unele îi plăceau, dar unele nu-i plăceau deloc. Nici nu înțelegea cum pot să stea la un loc niște porunci atât de diferite. Nu era nici o logică în tot creștinismul ăsta!

Ura ziua în care i s-a descoperit creștinismul. Ar fi vrut să o amâne până la ultima clipă. De fapt, asta a și făcut. Nu citea Biblia, de frică să nu creadă. Zicea că dacă o să citească Biblia, sigur o să creadă, și atunci o să se lepede de artă și de toate. O să

se retragă undeva și o să lucreze pământul. De ce? Pentru că îi plăcea Biblia? Nu, nu pentru că îi plăcea. O ura, o ura cu toată ființa sa.

Și totuși era aici, lângă coloana din biserica întunecoasă, obosit ca un rob, ascultând glasurile acestea nesuferite, deși frumos armonizate, la o oră când toată lumea normală doarme.

Da, erau nesuferite toate aceste mărșăluieri soldățești, slujbele acestea interminabile din care nu se înțelegea nimic. Ura, ura să facă atâtea lucruri cărora nu le vedea rostul, pe care ei spuneau că le fac pentru Hristos. Ura și tăcea. Nu se împotriva niciodată. Dar oare nu mai era nici un alt fel de creștinism? Nu, nu mai era. Asta o știa.

De fapt, citise o dată Biblia. Nu toată, dar o citise. Cred că era prin clasa a șasea sau a șaptea. Era pionier, un pionier adevărat. Știa că Dumnezeu nu există și că Biblia e o carte cu foarte multe greșeli, scrisă de oameni necărturari, pentru a prosti poporul. Știa o grămadă de minciuni care erau scrise în Biblie, tatăl său i le spusese. De exemplu, aceea că balena l-a înghițit pe Iona și pe urmă l-a scos afară întreg. Balena are gura mare, e adevărat, ar fi putut să încapă Iona întreg, chiar în picioare. Dar cei care au scris Biblia, dacă nu știau biologie, nu știau că balena are o gâtiță subțire cât un pahar de două sute de grame. Erau și alte minciuni: aceea că în corabia lui Noe au încăput atâtea animale, că lumea are numai șapte mii de ani, că omul a fost făcut din lut. Într-un cuvânt, o carte plină de minciuni.

Totuși lui i se părea că nu toate minciunile din Biblie au fost descoperite. Gândul acesta îl înfrigura într-un chip plăcut. Vroia să descopere și el vreo minciună nouă din Biblie, doar e o carte atât de groasă, iar cele câteva minciuni pe care le știa nu-l mulțumeau. Trebuiau să fie mai multe.

Avea acasă trei Biblii, una în rusă, una în română și una în moldovenește. Pe atunci nu aveai voie să ai Biblie, dar ei aveau.

Tatăl său era propagandist de ateism științific și avea voie să aibă Biblie. Cea în română, de exemplu, o obținuse tatăl său de la o baptistă. Era o Biblie de buzunar de la 1914, o cărțuție frumoasă cu tocurile vopsite cu roșu. Avea un farmec aparte, deși nu era adevărată. Era plăcut să o ții în mână, era veche și avea foile așa de subțiri. Tatăl său se lăuda cum a prostit-o pe baptista aceea. Într-o dispută, i-a zis să-i dea lui Biblia, că scris este “Celui ce-ți cere, dă-i” și “Ceea ce ai dat, nu aștepta să primești înapoi.” Se vedea pe fața ei că nu avea nici un chef să dea Biblia, dar nu putea să arate chiar în fața unui propagandist de ateism științific că poruncile din Biblie au fost scrise degeaba. Așa că s-a apucat să citească din această Biblie obținută într-un chip atât de josnic.

Citea greu românește, dar îi plăcea. Simțea că face un lucru tainic răsfoind paginile acelea subțiri și cârpite cu grijă pe alocuri. Nu cred că le considera sfinte, nici nu avea cum, de vreme ce le credea mincinoase. Dar avea un fel de evlavie pentru tot ce era vechi. De parcă ar fi contribuit cu evlavia lui la păstrarea acelor obiecte de care se atingea. Așa s-a atins de unele cărți din muzee. A fost chiar la Leningrad și a stat aproape de picturile acelea vechi și frumoase din Ermitaj, a văzut chiar o mumie egipteană. Nu înțelegea, dar parcă în felul acesta se împărtășea din vechimea acelor obiecte. Și el ar fi vrut ca, în cazul în care ar rămâne ceva în urma lui, oamenii să se poarte față de acel ceva cu aceeași grijă cu care se purta el față de tot ceea ce este vechi. Se gândea că, dacă toți s-ar purta așa cu lucrurile, niciodată nu ar mai dispărea nimic de pe pământ. Uneori își închipuia că vreodată o să existe o casă-muzeu care o să-i poarte numele. Acolo o să fie lucruri de ale lui: primele desene, niște scrisori, ochelarii, așa cum a văzut el prin muzee. Vor fi și fotografii, iar sub ele va scrie: “Artistul la vârsta de...” sau “Scrisoare a artistului către...” Încă nu scrisese nici o scrisoare nimănui, dar avea să scrie, toți oamenii scriu scrisori. Poate chiar această Biblie avea să stea cândva sub sticlă, deschisă

la o pagină oarecare, în casa-muzeu pe care și-o închipuia. Da, probabil de aceea se purta cu atâta grijă față de ea.

Mare ispravă nu făcu, decât numai că descoperi că fii lui Adam și Eva s-au însurat cu surorile lor. Altfel de unde aveau să se înmulțească oamenii pe pământ? Dar îi plăcu cum scrie. Erau interesante poveștile acelea cu Avraam, cu Iacov și fratele său. Cel mai tare i-a plăcut de Iosif, chiar a plâns când acesta vorbea cu frații săi și aceia nu știau cine este. Erau frumoase toate acele povestiri, păcat că nu erau adevărate. Tata i-a zis că sunt niște legende populare, așa cum sunt și cele din Grecia antică. Toate popoarele au legendele lor. Poate că au și fost acești oameni în istorie, dar nu mai erau chiar așa de grozavi cum scrie acolo. De exemplu, povestea cu Marea Roșie. Sigur că e o scorneală. Dar jidanii, e adevărat, au fost robi la egipteni, sunt mărturii istorice. Oricum, nu-i părea rău că le-a citit. Chiar le povestea și la alții, că nimeni nu citea Biblia. Nici măcar băbuțele credincioase nu aveau Biblie. Însă ceea ce a văzut el la acești sfinți, era că aveau o mulțime de femei, le plăcea de vreo una și o și luau de nevastă, cu toate că mai aveau acasă câteva.

Evangheliile erau altfel. Erau tocmai patru și semănau între ele, numai începutul era altfel. Dar le-a citit pe toate. Nu știe ce era cu el, dar le ținea minte aproape pe de rost. Știa bucăți întregi și le spunea la babe, și chiar la copii, când se jucau. Nu era vorbăreț deloc, chiar vorbea rar de tot, iar cu străinii nu vorbea deloc. Dar odată s-a dus la baba Tania după lapte și i-a vorbit din Biblie. Femeia i-a spus să se așeze pe lejancă și să bea o cană de lapte cu învârtită, iar ea s-a dus fuga să o cheme pe sora ei, care trăia peste drum. S-au așezat amândouă în fața lui și-l îndemneau să le vorbească din Biblie. Ele erau credincioase, dar nu au citit niciodată în Biblie, auzeau pentru prima dată ceea ce le povestea el. Nici nu înțelegea cum credeau, dacă nu știau în ce cred. Totuși ele credeau. Iar el bea lapte și le povestea totul, așa cum a citit, cu tot cu numele acelea grele jidovești, că le ținea minte pe

toate. Se vedea că femeile erau foarte bucuroase și nu mai vroiau să-i dea drumul să plece. Se mirau că fiul lui Valentin Stepanovici vorbește așa de frumos din Biblie. Îi tot spuneau: “Ei, măi Ștefănică, să crești tu oleacă mai mare și să te duci să înveți, să vii să ne fii un popușor. Tare bun popușor ar ieși din tine. Am avea și noi biserica noastră în sat, nu ne-am mai duce peste deal.” “Eu vă povestesc din Biblie – le-a zis el – dar eu nu cred în Dumnezeu. Dumnezeu nu există.” “Nu zi așa – spuneau femeile fără supărare – nu se poate să spui așa.”

Popă îi lipsea lui să se facă! Ce prostii vorbeau, nu știau ce spun. Cum să se facă el unul din burduhoșii aceia care umblă numai pe la casele femeilor și le iau curcanii și cucoșii cei mai mari? A văzut el unul când a venit la mort. Era taman așa cum i-a povestit tatăl său. Tatăl său era un om respectat și îi plăcea să-i ajute pe oameni, fără să aștepte ceva înapoi. De aceea se ducea și le săpa groapa la toți morții. Era voinic și îi era întotdeauna milă de oamenii cărora le murea cineva. După înmormântare, se duceau la praznic și când se așezau la masă el le spunea “Tatăl nostru,” că ceilalți nu-l știau, deși erau credincioși. Dar el știa și Crezul. Îl știa, dar nu credea.

Era vară și cimitirul era plin de lume. De fapt, la fiecare înmormântare venea tot satul, pentru că satul era atât de mic, încât încăpea tot în cimitir. Aici creșteau tufe de lileci și cireși. Copiii se temeau să mănânce cireșe din cimitir, că ziceau că sunt pline cu sânge de mort. Dar el nu se temea, se cățara într-un copac și stătea acolo până își umplea pântecul. Nu credea el în toate prostiile lor, știa că morții putrezesc și se transformă în humus. Deodată s-a făcut panică în tot cimitirul. Câteva femei au alergat repede cu flori, altele cu prosoape. “Faceți loc! Faceți loc!” S-au dat toți la o parte, formând un coridor. Bărbații aveau legat peste umăr câte un prosop, copiii aveau câte o băsmăluță prinsă cu un ac în piept. Toți vorbeau între ei, iar băieții, îmbrăcați în pantalonii de la uniforma școlară – unul avea chiar

cravata de pionier la gât – își mai dădeau câte o palmă peste ceafă, și chiar câte un picior în fund, și se chicoteau.

Mașina se opri și din ea coborî un popă mare cu ochelari de soare. Era îmbrăcat într-o cămașă albăstruie cu mânicile scurte și avea mâinile groase și păroase, dar părul nu era negru ca la toți bărbații, ci galben, și avea pistrui pe mâini. Pe ușa din spate a coborât repede un tinerel cu o geantă diplomat. A scos din ea un halat negru de popă și l-a ținut așa de umeri, cum ții paltonul când ești politicos cu o femeie, ca să se îmbrace popa. Apoi a scos din buzunarul de la spate un pieptene mic și și-a pieptănat părul și barba tunsă, și a pășit printre coridorul de oameni, urmat de tânărul cu geanta diplomat.

Tata fuma în tufele de lilieci de lângă gard, acolo unde se îngropau sinucigașii și copiii morți nebotezați. Când l-a văzut, popa și-a arătat pe față indispoziția. Știa foarte bine cine este. Pe loc însă fața i se schimbă de un fel de bucurie răutăcioasă: “Nu ți-e rușine – strigă el de sub ochelarii întunecoși – nu știi că în cimitir nu se fumează? “Filozofule” – accentuă popa cuvântul – nici măcar atâta lucru nu știi!”

Tata aruncă țigara peste gard, fără să arate că i-ar păsa prea mult de cuvintele popii. O făcu mai mult pentru apropiații mortului și pentru oamenii de față, ca să nu se tulbure. Zise chiar “Iertați,” și atunci se văzu și mai clar că nu o zise popii, ci oamenilor. Pe popă nici nu-l băgă în seamă. De fapt, tata nici nu fuma de obicei. Fuma doar uneori, fără să știe și el de ce, pentru că nu o făcea nici de nervi, nici pentru că îi plăcea. Acum l-au servit bărbații cu care stătea de vorbă și el a primit. Toți fumau, dar popa la certat doar pe el. Erau și alții care se bucurau când tata greșea cu ceva, dar nu îndrăzneau să i-o spună. Tata era un bărbat zdravăn, chiar cel mai puternic din sat și făcuse box în armată. Toți se temeau de el, chiar și flăcăii. Avea o față gravă și o voce stăpânitoare, și uneori părea chiar crud, cu sprâncenele acelea groase și negre care, din cauza părului alb ca zăpada,

păreau că explodează. Se urni cu mersul lui liniștit, șchiopătând puțin pe piciorul stâng, și porni înspre popă.

“Filozoful,” așa îl porecleau în batjocură oamenii. Tata făcuse într-adevăr facultatea de filozofie din Leningrad, deși acum trăia în acest sătuc uitat de lume. La vremea aceea, în toată Republica erau doar patru oameni care făcuseră filozofia la Leningrad, și el era unul dintre ei. A predat câțiva ani la universitate în Chișinău, pe urmă a ajuns într-un chip tare ciudat în acest sătuc, unde s-a făcut pădurar, iar mai apoi propagandist la Secția Raională de Cultură din orașelul din apropiere. Toți știau că e cel mai deștept om din tot raionul. Dar asta nu era un prilej de respect pentru săteni. Dimpotrivă, râdeau pe ascuns de el, căci pe față nu îndrăzneau. Îi reproșau că degeaba a învățat atâta, că umblă desculț și trăiește într-o casă neterminată. Tata răspundea, fără mare chef, că nu găsește nici un rost averilor lor, că oricum și ei dorm tot într-un singur pat și mănâncă cu o singură lingură. Pe urmă îmi ciufulea părul demonstrativ cu mâna lui lată și brutală: “Noi să fim sănătoși și frumoși, așa-i, puiul tatii? Și deștepți! Cel mai important: deștepți! Deștepți și frumoși...” Îmi părea chiar că tata o făcea intenționat pe nebunul cu acest comportament al lui. Odată l-au chemat la școală la adunarea cu părinții, iar el a venit cu niște ciubotane mari de cauciuc, suflecate golănește și pline de noroi uscat, deși afară era o vreme frumoasă. Îmi venea să mor de rușine. Nu destul că era cu părul alb, dar mai venise și cu ciubotele acelea. Mi-a zis că am niște învățători prostănaci și needucați și că i-i lehamete să se uite la mutrele lor. A zis că nu mai vine niciodată la mine la școală. Și așa a și făcut. O singură dată a mai trimis un bilețel dirigintei mele care mi-a scris pe o foaie că trebuie să mă tund și m-a pus să-i aduc bilețelul semnat de tata. Tata însă l-a întors pe partea cealaltă și i-a scris să-i lase băiatul în pace, că, dacă vine el la școală, o tunde el pe ea, chiar în fața clasei. M-a pus să i-l duc așa dirigintei și i l-am dus, că mă temeam de el. Îmi era foarte

rușine că am așa un tată, deși mulți oameni, chiar și dintre profesorii mei, îl lăudau de multe ori că este un om atât de instruit. Îmi folosea și faptul că toți se temeau de el, băieții mai mari nu mă băteau niciodată, deși tata îmi spunea că el nu se bagă în treburile mele cu băieții, că trebuie să mă apăr eu singur. Pentru asta, chiar în clasa întâi, mi-a dat bani și mi-am cumpărat două perechi de mănuși de box.

Toți au tăcut și așteptau ce o să urmeze. Nu se putea ca Valentin Stepanovici să lase lucrurile așa. Pășea liniștit spre părintele, șchiopătând puțin de piciorul bolnav. Oare îl va bate? Putea să-l bată? Da, era în stare. Așa cum l-a trăsnet pe un flăcău care se luase de mămica în tren. Vagoanele în trenurile sovietice nu au compartimente, așa ca cele românești, sunt ca o hală mare și oamenii stau la grămadă. Chiar în fața scaunului unde stătea tata și mămica s-au nimerit niște flăcăi distrați carea beau vin dintr-o canistră. Mămica este mai tânără decât tata și ei și-au permis să glumească pe seama ei. Lui tata îi spuneau „moșu,” văzând părul lui alb. El însă nu a stat mult și, fără să se ridice de pe scaun, i-a tras o dreaptă aceluia flăcău. Acela pe loc s-a umplut de sânge și prietenii lui l-au scos în hol. Pe urmă au venit și-și cereau iertare, invitându-l să guste puțin vin cu ei...

Totuși nu arăta că vrea să-l bată, cu toate că nu se știa niciodată ce va face omul acesta. Nimeni nu știa când glumește și când vorbește serios, în afară de cei din familia noastră. S-a oprit, nu s-a apropiat prea mult de părintele, ca să se audă de departe ceea ce va urma. A zis:

- Știu, părinte, că nu e frumos să fumezi în cimitir și recunosc că n-am făcut bine. Îmi cer iertare. Dar eu mai știu și alte lucruri în afară de asta, spre deosebire de tine, care ești un râț-tâmpit.

- Nu ți-i rușine să vorbești așa cu preotul?! Nu degeaba am zis că ești un needucat – se tulbură părintele, căutând cumva deznădăjduit cu ochelarii de soare către oameni.

- Dacă ai fi fost un preot adevărat, cred că nu ți-aș fi zis așa, dar tu nu ești preot. Și pot să-ți arăt asta fața de toată lumea.

- Ce știi tu, ateistule, cum trebuie să fie un preot! N-ai fost niciodată în viața la biserică, și mă înveți cum trebuie să fie preoții!

- De exemplu, eu știu ce s-a hotărât la Sinodul întâi ecumenic. Tu știi cumva unde s-a ținut Sinodul întâi ecumenic?

Părintele se tulbură cu totul. Se vedea clar că el nici nu a auzit niciodată că a existat vreun sinod ecumenic, se vedea că nu înțelege aceste cuvinte grele. Fața i se înroșise și nici ochelarii întunecați, nici barba, nu ajungeau ca să-i ascundă fâstâceala. Ar fi vrut să mai strige ceva, dar nu se hotăra. Se vedea că îi părea rău că l-a stârnit pe acest Socrate ateist care putea să batjocorească pe oricine. Tata continuă cu vocea lui de stăpân trezit din somn, rostind cuvintele rar și apăsate, ca la catedră.

- Sinodul întâi ecumenic s-a ținut la Niceea în anul 325 și la el s-a stabilit dogma despre dumnezeirea Fiului, că Iisus Hristos este la fel cu Dumnezeu Tatăl. În istoria Bisericii au fost în total șapte Sinoade Ecumenice, în care se cuprinde toată învățătura voastră. Iar tu, dacă ești preot, trebuia să știi măcar atâta lucru, că nu te-am întrebat să-mi spui aporiile lui Zenon sau legea lui Newton. Spune, tu ai mai citit vreo carte în viața ta, în afară de Abecedar? De fapt, la meseria ta nici nu ai nevoie. Găinile văd că le papi bine. Nu? Burduhanul ăsta nu l-ai crescut cu fasole. Că doar posturile sunt pentru sărmanele femei care lucrează toată ziua. Voi ați inventat posturile special pentru a le lua găinile. Fu! Ce rele-s găinile de mâncat! Dați-le lui popa! Îmi pare rău de oamenii aceștia care stau aici, că ei cred în tine. Nu am nimic împotriva obiceiurilor acestea. Moartea este un eveniment cutremurător pentru orișicine. Dacă vor să-l petreacă la groapă cu preot, n-au decât. Eu însă nu voi lăsa să fiu înmormântat cu preot. La moartea mea mai bine să dau câte o găină săracilor, decât lui popa, să simtă și ei că a murit un ateist.

Tata nu se lăuda doar pentru efectul oratoric. Era într-adevăr milostiv. Putea să dea găini și fără să moară. De fapt, dădea nu numai găini, dădea tot de la casă. Nu răbda să vadă că cineva îi folosește pe cei săraci ca slugă. În sat erau câțiva oameni săraci, cărora le mai plăcea și să bea, pe care gospodarii îi plăteau să le pască vitele sau pentru alte lucrări. Tata spunea că ăsta-i sclavagism pe față în țara sovietică. Într-o dimineață eram împreună cu tata când unul din acești săraci tocmai scotea vitele să le ducă la păscut. Tata l-a oprit și l-a întrebat cu cât l-au plătit. “Zece ruble,” zise acela. Tata scoase din buzunar zece ruble și i le întinse: “Na zece ruble și să vii astăzi la mine, să bem un pahar de vin, să mâncăm o bucată de carne și să mai stăm de vorbă. Că tu nu ești rob, ca să lucrezi la “stăpâni.” Să vii la mine ca la un prieten întotdeauna, iar când n-o să ai ce mânca, să-mi spui mie.” Așa și făcea, că era întotdeauna prin ogradă câte unul din cei pe care satul îi numea “bețivani.” Veneau într-adevăr ca la un prieten și el le era un prieten. Dacă avea ceva de lucru, îl ajuta cu bucurie, dar niciodată nu le porunceă. Când munceau, dacă se odihnea el, îi chema și pe ei să se odihnească, niciodată nu-i zorea să lucreze mai repede sau mai mult. De fapt, aveai impresia că nici nu-l interesează sfârșitul lucrului de care se apuca, se pare că îi plăcea să muncească pur și simplu. De aceea, probabil, lăsa mai toate lucrările neterminate. M-a învățat și pe mine să nu numesc niciodată pe nimeni “bețivan,” “sărăntoc” sau altcumva. Niciodată să nu poreclesc pe nimeni cu defectul de care suferea, adică să spun celui cu picioare bolnave “șchiop” sau “olog” sau celui care nu vede bine “chior.” Așa cum tata nu se sinchisea să-i aibă de prieteni pe toți “bețivii” și “săracii” satului, deși de multe ori îi veneau prieteni cu mașini bogate, cu care coceau carne la foc și zile întregi cântau cântări de răsuna satul, așa nici eu nu mă rușinam să prietenesc cu copiii acestora, pe care toți îi batjocoreau. Tata încuraja aceste prietenii ale mele și eu îi aduceam acasă pe acei sărmani și-i hrăneam cu unt de ciocolată

și alte bunătăți pe care ei în altă parte nu le vedeau. Da, deși trăiam într-o casă neterminată și mizerabilă, aveam haine și mâncăruri bune. Aveam chiar portocale și alte fructe exotice din Caucaz, pe care mămica le aducea în valiză de la Moscova. Îmi era greață de ele. Așa că le dădeam și lor, fără zgârcenie și le dădeam să cânte la acordeonul meu nemțesc, pe care mi l-a cumpărat tata de la un jidan, când m-a dat la școala de muzică. Eram prieten cu toată lumea, dar eram prieten și cu ei, și uneori chiar mă băteam cu băieții mai răsăriți, atunci când aceștia îi jigneau sau îi loveau fără de veste.

Nu, niciodată nu mi-au plăcut preoții. Nu văzusem mulți preoți, dar nici nu vroiam să-i văd. De vorbit, n-am vorbit cu nici unul. Îmi făcusem despre ei o părere odată și pentru totdeauna. Și i-am scos afară din viața mea.

Hristos nu-mi părea așa. Chiar îmi era milă de el. Le vorbea jidanilor, le vorbea, dar ei nu l-au înțeles. E ceva groaznic să nu fii înțeles. El îi muștra că-i asupresc pe săraci, că sunt niște lingușitori și lași. Spunea lucruri bune, n-a făcut nici un rău. Și Lenin a învățat să nu-i asuprim pe săraci, că toți oamenii sunt egali. Într-un fel, îmi era ciudă pe cei care l-au răstignit, deși nu eram sigur că Hristos a existat cu adevărat. Aș fi vrut să existe. L-am întrebat pe tata dacă Hristos a existat și mi-a zis că da, a fost așa un om cu numele Iisus pe care l-au răstignit cam în perioada descrisă în Biblie, dar el n-a fost decât conducătorul unei răscoale a săracilor, din care oamenii au făcut mai târziu o legendă, un simbol al eliberării. Oricum, era bine că existase, chiar dacă era așa cum zicea tata. Odată, când jucam fotbal, chiar mi-a venit un gând ciudat. Îmi închipuisem că atunci când o să fiu de vârsta lui Hristos o să învăț Evanghelia pe de rost și o să vorbesc numai cu cuvinte din Evanghelia. Îmi închipuiam că am părul lung și barbă și umblu, tot așa, prin lume, vorbind ca și Hristos, dar oamenii nu mă înțeleg. Sufeream atât de mult din

cauză că oamenii nu-i înțeleg pe oameni. De aceea îmi era milă și cumva mă simțeam apropiat de Iisus, pentru că nici el nu a fost înțeles. Aș fi vrut să fiu lângă el și să-l înțeleg, îmi părea că l-aș fi putut înțelege. Dar de unde îmi veneau toate gândurile astea? Nu știam.

Cam în perioada aceea tata căzuse în dizgrație. Începuse să bea foarte tare. Avea probleme cu cei de la raion. Se pare că le spusese că sunt proști și că fură de la oameni. Că sunt niște îngâmfați fără carte și “rături-tâmpite.” Așa îi numea el pe toți directorii de colhoz și pe șefii de “profsoiuzuri.”

L-au dat afară de la lucru și odată l-am auzit că-i spunea mămicăi că se teme că ar putea să-i însceneze într-o zi un control psihic și să-l ducă pentru totdeauna “la spital.” El, care a studiat la Leningrad, care avea prieteni printre profesorii de acolo, căruia chiar i se propusese, îndată după facultate, să fie “unul dintre ei,” știa foarte bine metodele KGB-ului, deși nu mi-a vorbit niciodată despre ele. Îmi prezenta întotdeauna sistemul sovietic ca fiind ideal. Și poate că credea și el la fel. Da, sigur că credea, pentru asta se și lupta. Credea că dreptatea va triumfa așa cum arătau în filmele pentru pionieri. Dar se pare că de data asta nu era așa. Se temea.

Atunci am auzit pentru prima oară de astfel de lucruri, de metodele acestea înfiorătoare ale KGB-ului. Spunea că te duc la spital sub pretextul unui control, iar acolo îți administrează câteva injecții și te fac ei nebun. Pe urmă spun că te trimit la un sanatoriu și nu te mai vede nimeni niciodată. Mă speriasem și eu, dar nu i-am spus niciodată. Știu că chiar s-a dus el însuși la doctor și și-a luat o foaie precum că-i perfect sănătos psihic, ca să se apere, în caz că i-o vor face. Oricum, știa că nu i-ar fi folosit la nimic, dar și-o făcuse. Chiar l-am auzit zicând că-i vine să-și pună ștreangul în gât. Îl vedeam pentru prima oară atât de

tulburat, era speriat. Nu credeam că tata putea să se teamă de ceva, îmi părea atotputernic.

Venea noaptea beat și o bătea pe mămica. Stăteam cu toții speriați și-l așteptam. Când auzeam câinii, stingeam luminile, crezând că poate, văzându-ne dormind, se va culca și el. Dar el aprindea lumina, o trezea pe mămica și o bătea. Eu mă uitam și nu puteam face nimic, mă temeam de el. De mine și de sora mea mai mică nu se atingea niciodată. Nu avea obicei să bată copiii. Dar eu aș fi preferat să mă bată pe mine și să o lase în pace pe mămica, deși mă temeam că m-ar putea omorî dintr-o singură lovitură. Stăteam de o parte și mă uitam, eram atât de neputincios. Am hotărât însă că, atunci când voi crește mare, îl voi omorî pentru asta.

Da, eram o familie ciudată. Eram un copil bine îmbrăcat care citea cărți, dar tata o bătea pe mămica. Mă temeam să nu se afle la școală despre asta. Îmi era rușine și frică. Trăiam într-o mare și dureroasă minciună. Dar știau toți, numai eu nu știam.

Odată a venit cineva și ne-a zis să ne ducem să-l luăm pe tata, că doarme beat în livadă. Niciodată nu s-a mai întâmplat așa ceva. Se mai îmbăta el, dar întotdeauna ajungea singur acasă. Spuneau că l-au adus cu o mașină până la marginea satului și l-au lăsat acolo. Știam cine sunt. Erau prietenii lui vechi, unul i-a fost cândva student. L-au adus și l-au aruncat la marginea drumului. În ultima vreme îl luau la băut numai ca să le spună bancuri și să le cânte. Avea o voce puternică și știa sute de cântări, rusești și românești. Își băteau joc de el, îi spuneau “Surelu” sau “Suru,” pentru că era sur la cap. Deși îl uram atât de mult, am alergat disperat să-l găsesc. Într-adevăr, zăcea la marginea drumului, murdar și cu cămașa ruptă, dar nu dormea. Vorbea singur, scotea niște cuvinte fără noimă, de parcă ar fi chemat pe cineva, dar totodată parcă și glumea. Alături se adunaseră câțiva copii și niște femei care se distrau pe seama lui. Dar nu mai râdeau cu mare poftă, că se vedea că stătea demult acolo, s-au și plictisit.

Intrau în casă și ieșeau când mai venea cineva, ca să se împărtășească cu impresiile. Pe drum toți care mă întâlneau îmi spuneau “Du-te, că tată-tu' îi bat în livadă.” Când m-a văzut, s-a zbatut să se ridice, dar a căzut. A zâmbit neputincios și ochii i s-au umplut de lacrimi. A zis: “Puiul tatii, ai venit după tata.” M-am apropiat și am încercat să-l ridic pe umărul meu firav, ascunzându-mi fața, ca să nu vadă că plâng. Era greu și se rușina. Niciodată nu l-am mai văzut rușinându-se, nici până atunci, nici după aceea. Mergeam îmbrățișați pe ulița satului și plângeam amândoi, căzând și ridicându-ne iar, iar oamenii se uitau la noi. Mă gândeam că tatăl meu ar fi Noe despre care am citit în Biblie. Vroiam să-l acopăr, ca și fiul cel bun. Vroiam să-l apăr de oamenii aceia, de privirile lor cumva triumfătoare, că l-au văzut pe tatăl meu căzut. Nu, tatăl meu nu era căzut. Tatăl meu nu cade niciodată.

2

Soarele se răstignește în intersecția mică și înghesuită de la poarta spitalului. Îndeobște, intersecțiile din acest oraș sunt mici și oarecum înghesuite. De parcă, atunci când s-a făcut orașul, cineva ar fi adus mai multe intersecții decât era nevoie și, nemaivând ce să facă cu ele, le-a înghesuit pe toate cum s-a putut. Această impresie a avut-o chiar de la prima plimbare prin acest oraș în care soarta i-a hărăzit să facă liceul. Străzile înghesuite și întortocheate, parcă suprapunându-se din cauza mulțimii lor, trezeau în mintea lui de adolescent timid gândul la labirinturile Greciei antice, despre care citise prin cărți, dar așa și nu a mai reușit să-și facă o închipuire clară despre ele. Se gândea că poate seamănă cu străzile acestui oraș nou și străin în care trebuia să petreacă următorii patru ani din viața sa. Sau poate că impresia de labirint i-o dădea însăși străinătatea: oamenii, hainele lor ciudate, adică altfel decât în țara lui, blocurile, tramvaiele. Totul părea altfel și străin. Totuși era un oraș mare, universitar, poate chiar strălucitor. Își închipuia că un tânăr mai descurcăreț

ar putea să-și facă o grămadă de cunoștințe aici. Poți să te duci la teatru sau la bibliotecă, la expoziții. A auzit că sunt și o mulțime de muzee, pe care era nerăbdător să le vadă. Într-un cuvânt, e un oraș în care, dacă vrei, ai tot ce-ți trebuie ca să devii un om mare.

Venea aproape zilnic aici și se uita pe ferestruica deschisă. Cineva din colegi i-a descoperit secretul. Și de atunci venea să privească pe ferestruica aceea mică, pe care o deschideau în fiecare dimineață ca să se aerisească. De aici, din stradă, nu se simțea mirosul, dar își închipuia că trebuie să miroase greu. Așa a citit în *Agonie și extaz* de Irving Stone. Își închipuia cu înfrigurare nopțile acelea în care Michelangelo pătrundea în morgă și tăia cadavre, ca să le vadă striățiile mușchilor. Se simțea un al doilea Michelangelo, stând pe acest trotuar ferit și privind pe ferestruică, deși nu avea posibilitatea să taie și el cadavrele. Le tăiau ei, doctorii. Acum stătea pe masă un trup de bărbat acoperit cu un cearșaf alb până la gât. Era cu capul spre el și nu-i vedea fața. Avea craniul tăiat ca un harbuz și nu avea creier în cap. A auzit că așa se scoate creierul la morți, ca să nu se împrute. Parcă nu-i venea să creadă că omul acesta a fost odată viu, dar parcă nici nu credea că este mort. Într-adevăr, oare a fost vreodată viu? Oare e mort acum cu adevărat? Se tulbură de la aceste gânduri și se îndepărtă de acolo. Se duse mai departe să se plimbe.

Moartea îl urmărea peste tot. Îi părea că o vede în țurțurii mari de sub streășina filarmonicii, sub tramvaie, prin copaci. Înțelegea că poate să moară în orice clipă, așa cum au murit atâția și atâția. Putea să-i cadă un țurture de acela în cap sau să nimerescă sub tramvai ca Labiș. Să alunece sub gheață ca Georg Heim, să se sinucidă ca Esenin. Nu se știe ce întâmplare îl mai ținea în viață. A auzit că unii au murit în somn, pur și simplu. Se culcau și nu se mai sculau. De asta se temea cel mai mult, se temea că o să moară în somn. Nici nu vroia să se culce. Stătea până târziu și picta sau scria acele poezii ciudate într-un caiet roșu. Vroia să lase măcar ceva în urma lui, în cazul în care ar

muri în noaptea aceea. Vroia să folosească orice clipă, se tânguia după vremea pierdută în zadar, când putea să picteze sau să scrie. De la un timp a început să înțepenească în somn. Se trezea, dar nu se putea mișca. Gura îi era plină cu salivă care îl sufoca, dar nu se putea mișca, nici să înghită, limba îi bloca respirația. Simțea că moare și e neputincios să facă ceva. Făcea eforturi grozave ca să-și miște pleoapele și uneori reușea să le dezmoștească. Pe urmă putea să miște gura, degetele de la mână, și până la urmă reușea să se zbată și să se întoarcă pe o parte. Atunci simțea un fel de bucurie neputincioasă, trăia o nouă victorie asupra morții. Dar o victorie neînsemnată, știa. Pentru că în noaptea următoare îl aștepta o nouă luptă, din care nu se știa cine va ieși biruitor. El? Moartea?

Își petrecea vremea pictând sau plimbându-se. Când nu picta, se plimba, gândindu-se la moarte sau la proiectele lui artistice. În afară de asta, se ducea cu mare greutate la școală. Dar mai mult chiulea, nu-i părea important nimic din ceea ce se întâmpla în liceul acela. De la prima lecție de pictură își făcu impresia de școală în care nimerise. Profesorul le dădu să facă o compoziție cu cinci personaje, ca să vadă pe cine are în clasă. Cei mai mulți nici nu aveau habar de compoziție, făceau niște omuleți mici, înghesuți într-un colț, de parcă ar fi desenat copiii de grădiniță. El a făcut din câteva hașuri o scenă de scăldătoare, din care răzbătea o bunicică cunoaștere a anatomiei. Profesorul s-a oprit lângă el și a zis: “Da, avem și un maestru.” Pe urmă așa îl și numea: “maestrul.” Era clar că nu avea nimic de învățat din școala aceea. El însuși îi învăța pe alții, pentru că profesorii nu prea dădeau pe la ore. Îi lăsa în atelier și plecau. Cei patru ani de școală de pictură “rusească,” cum o numeau ei, l-au învățat multe secrete de meserie pentru vârsta aceea, pe care el le împărtășea cu bucurie colegilor. Nu s-a temut niciodată că cineva l-ar putea întrece. Când cineva nu reușea să-și termine lucrarea la timp sau avea o lucrare prea proastă, îl ruga pe el și el le-o făcea

în zece minute. Desena și picta ușor și repede. Unii colegi aveau ranchiună pe el, mai ales fetele, că venea doar la sfârșitul zilei și făcea lucrarea în câteva minute, care se dovedea a fi și incomparabil mai bună decât a lor. Tot el îi făcea și lucrările fetei care a mers la concursul de meserii în America, pentru că el însuși nu avea nici o șansă să plece la concurs. Tot mai mulți spuneau că este nebun.

Da, nimic nu era bun în tot sistemul acesta. Căminul se închidea peste zi, iar atelierelor se închideau peste noapte. Practic nu avea loc și timp ca să picteze. Până la prânz îi puneau să stea cu forța în sala aceea nesuferită de meditație. Dar el nu învăța nimic. El niciodată nu avea nimic de învățat. Îi păreau atât de prostesți toate acele caietele îngrijite ale colegilor, goana după note, stresul din timpul tezelor. Îl amenințau că o să-l exmatriculeze, dar el nu se tulbura prea mult. Oricum, ceea ce avea el de gând să facă în viață se putea face și fără școlile lor. Nici Michelangelo n-a făcut liceul de artă, ucenicise ceva la atelierul lui Ghirlandaio, e drept, dar liceul nu l-a făcut. “Liceu, cimitir cu lungi coridoare!” Îl iubea pe Bacovia pentru aceste cuvinte. Într-adevăr, era un cimitir, un cimitir al talentului și al tinereții sale. Vroia să lucreze, să adoarmă și să se trezească în uleiuri, să aibă camera plină de cartoane și de studii, crochiuri, mulaje. Nu-l lăsau. Colegii de cameră n-ar fi avut nimic împotriva ca el să picteze noaptea, dar nu-l lăsau pedagogii. Ziceau că împute camera cu vopselile lui. Ce prostie, de parcă n-ar fi normal ca la un liceu de artă camerele să “pută” a vopsele. Unde dar să mai miroase a vopsele, dacă nu la liceul de artă? Ei nu cunoșteau fericirea mirosului de uleiuri, oboseala aceea îmbătătoare pe care o simți după terminarea unui tablou. Da, nu prea erau în această școală oameni care să trăiască cu mirosul de vopsele. Doar el și Mihailov. Doi nebuni. Își luau șevaletele, câteva cartoane, și rătăceau pe ulițele care le păreau lor mai interesante pentru studiu. Și-au făcut “atelierelor” lor, dacă tot nu-

i lăsa să lucreze. Și-au făcut ateliere din tot orașul, ba chiar și pe dealurile de la marginea orașului, în bazar, unde furau chipurile țiganilor sfădalnici, care uneori îi mai puneau și pe fugă, strigându-le din urmă “kaghebiștilor”! Toată lumea era pentru ei un atelier de pictură. Toată lumea era o mare și minunată pictură. Hălăduiau toată ziua cu șevaletele după ei, cu pantalonii mânjiți de uleiuri, și tot ce vedeau li se părea frumos, vrednic de pus pe pânză.

Această stare de lucruri i-a determinat să-și caute o gazdă, unde se gândeau că vor putea lucra mai mult. Erau săraci și tot ce și-au permis a fost o cămeruță de vreo trei pe patru metri într-un cartier de țigani. Li se alăturase și un alt prieten, un ardelean, care de acum picta și el “ca un rus,” de când se purta cu ei. Îl chema Bogdan și era blând ca o fată. Era și mai mic decât ei cu un an și chiar arăta ca o fată, cu părul lung, ondulat, și fața netedă. Toți trei erau atât de diferiți, dar niciodată nu s-au certat între ei. Erau ciudați, pentru că toți vorbeau cu accent, se vedea că nu-s din locurile acelea. Erau străini.

În curând însă viața lor s-a transformat într-un adevărat coșmar. Stăpânii le măreau plata pentru chirie în fiecare lună și strigau la ei pentru orice fleac. Nici la toaletă nu aveau voie să se rețină prea mult, nici lumina nu trebuia să ardă noaptea. Aveau o veioză pe care o doseau în așa fel ca să poată vedea măcar ceva. Cele trei șevalete ocupau jumătate de cameră. Teancurile de cartoane și pânze se ridicau până aproape de tavan. Stăteau mai mult pe pat, pentru că numai acolo mai era loc. Sărăcia îi lovise și mai mult de când le-au mărit taxa. Nu mai aveau nici ce mânca. Gustau doar puțină ceapă și șuncă ardelenescă fără pâine, de care le era greață. Se întâmpla ca să nu aibă pâine câte o săptămână. Uneori se mai duceau cu geanta și fetele din cămin le aduceau felii de pâine din cele care rămâneau pe masă după cină.

Le-a fost puțin mai ușor când camera de alături a fost dată unei tinere familii. Bărbatul lucra veterinar și aducea seara lapte, din care uneori le dădea și lor. Alteori le dădea să mănânce ceea ce nu terminau ei, se nimerea chiar și carne. Oricum, erau și prilejuri de bucurie. Dar o dată la câteva săptămâni făceau praznic. Bogdan primea pachet de acasă, cârnaț, carne topită, ouă. O mulțime de bunătăți. Atunci se așezau și mâncau ca barbarii. Dar în vreo două zile rămâneau iarăși la șuncă și ceapă fără pâine. Totuși nu se simțeau nefericiți. Știau ce vor de la viață, iar ceea ce vroiau ei nu depindea nici de bogăție, nici de poziția socială bună. Ceea ce râvneau ei era mai presus de toate acestea. Ei nu aveau nevoie de nimic, tot ceea ce le trebuia aveau în ei înșiși.

Trecuse cu chiu cu vai anul. Bogdan învăța binișor, dar ei doi abia de au scos-o în capăt cu restanțele. Îi tot amenințau că o să-i exmatriculeze, dar n-au făcut-o. Au intervenit profesorii de specialitate și le-au zis că acești doi basarabeni sunt nebunatici de felul lor, dar sunt foarte talentați. I-au trecut ca și pe alții. Una dintre profesoare chiar a zis: “Ia să-mi aduceți și mie vreun tablou pictat de voi, să văd ce mare lucru faceți voi acolo, că vă tot laudă atâta.” Dar când i-au adus să se uite, a strâmbat din nas, a întors capul întâi pe o parte, pe urmă pe alta, și a zis: “Da, e ceva modern, ‘compoziții’ de-ale voastre.”

La începutul clasei a zecea le-au schimbat profesoara de română. Când a intrat în clasă era alta, nu era cea din anul trecut. S-au gândit că poate a greșit clasa. Nici nu o mai văzuseră până atunci. Era îmbrăcată bine, nu era ca celelalte, și se vedea că e foarte bogată. Era trecută de 50 de ani, dar arăta mult mai tânără. O adevărată aristocrată, râdea și se mișca ca o stăpână, ca o femeie stăpână. Da, ca o femeie.

Se prezentă din picioare, sprijinindu-se într-un fel ciudat de catedră. Apoi zâmbi, lăsându-și capul puțin pe spate, și zise că dintotdeauna și-a dorit să predea la un liceu de artă, să trăiască printre artiști. “Voi toți sunteți genii și geniuțe pe-aici, așa îmi închipui eu că trebuie să arate un liceu de artă, că doar nu vine orice prostănac să facă artă, arta este pentru spiritele fine.”

Se opri cu ochii pe el, stătea în ultima bancă, singur, ca de obicei.

- Dumneata cine ești?

Se ridică și-i zise.

- Vrei să-ți aduc o lamă? Înțeleg că natura te-a împodobit cu așa o frumusețe de barbă, pe care alții la vârsta ta nu o au. Dar la mine la ore să vii ras și aranjat: Poți să fii artist și fără înfățișarea asta posacă și neglijentă. Ne-am înțeles? Cum rămâne, îți aduc data viitoare o lamă sau ai bani?

Avea bani? Nu, nu avea. Dar va găsi el o lamă și fără ea. N-avea nevoie să-i aducă ea lame.

- Bani n-am, dar lamă o să găsesc.

Se mai privi câteva clipe în tăcere, pe urmă se așeză, când a văzut că ochii ei exprimă asta. La ora viitoare l-a ascultat și i-a pus un trei, pentru că nu răspunse nimic. Tăcuse ca de obicei. Din cauză că nu-și învăța niciodată temele, profesorii credeau că nu știe românește, pe urmă totuși au ajuns la concluzia că e debil mental și-l lăsau în pace. Stătea în ultima bancă și uneori scria într-un caiet, dar nu ceea ce se dicta în clasă. Scria poezii și tâmpenii de-ale lui, dar îl lăsau în pace. N-avea nici manuale, nimic, numai acel caiet roșu în care, pe lângă poezii, avea și unele desene făcute cu pixul, foarte ciudate. Probabil era schizofrenic. Ea s-a apropiat pe neobservate și i-a luat caietul de pe bancă. A vrut să se împotrivească, să-l ascundă în geantă, dar era târziu. Râse și zise: “Nu, nu, pușor, nu ți-l dau. La mine la lecții nimeni nu ține nimic străin pe bancă.” Făcu câțiva pași spre

catedră, apoi flutură caietul, fără să întoarcă fața și zise: “Ți-l aduc data viitoare.”

I l-a adus, într-adevăr, nu a mințit. Dar pe lângă caiet i-a lăsat pe bancă și o carte verde. O întoarse și citi: Georg Trakl, *Poezii*. N-a mai auzit niciodată de el. De ce i l-o fi dat? Lasă că vede el ce gusturi are. Apoi îl privi foarte neobișnuit, parcă cu un fel de durere, și zise: “Ești un geniu, știai?” Știa? Da. Știa el foarte bine că este geniu, dar nu credea că și alții vor înțelege asta. Ea era prima care îi spunea asta în acest fel. De parcă o dorea și pe ea lucrul acesta, așa cum îl dorea și pe el.

3

Noua lui profesoară îi dădu o mașină de scris. L-a luat chiar cu mașina la ea acasă, a zis că soțul ei vrea să-l cunoască. Intră în casă foarte stingherit, niciodată nu i-a plăcut să intre într-o casă străină. Când mama îl lua la vreo prietenă de a ei din studenție, atunci când mergeau în orașul ei de naștere, dacă îl lăsa singur cu copiii aceleia, așa cum se face, ca să poată ele sporovăi, îi venea să sară pe fereastră. Îi plăcea să stea mai mult singur. Putea să stea și zile întregi fără să spună nici un cuvânt. Niciodată nu simțea nevoia să vorbească. Dacă îl întreba cineva ceva, răspundea foarte scurt, de multe ori doar printr-o mișcare de umăr sau un mormăit absent. Întotdeauna i se spunea să vorbească mai tare, că nu se înțelege nimic ce zice.

Deschise ușa un bărbat nu prea înalt, cu ochi de om care a citit multe cărți. Avea capul parcă prea rotund, cu părul scurt și fața proaspăt rasă. Hotărî că seamănă cu un senator roman. Vrasăzică așa arată un profesor la Universitatea din Viena. Și-l închipuia mai frumos. Când îi strânse mâna, îi veni în cap tatăl său, care spunea că niciodată nu i-au plăcut bărbații cu mânuțe fine, care nu pot să dea cuiva la bot, în caz de nevoie.

- Acesta este geniul..., zise el și se prezentă. Te-am citit. Ai un talent deosebit. O să fii un mare poet.

Nu știa ce se răspunde în aceste cazuri. Tot îi venea să sară pe fereastră. Când îl invită să se așeze, se simți cumva mai ușurat, nu mai răbda să rămână în poza aceea incomodă, strângând mâna profesorului. Nici nu-și dădu seama, îi păru că îi strânse mâna prea tare. Așa își strâng bărbații mâna în țara lor, parcă pentru a vedea cine e mai puternic. Deși era așa timid, el putea să strângă mâna așa de tare, încât celălalt se lăsa în genunchi și striga de durere să-l lase în pace. Nu era cazul. Se vedea clar că oamenii aceștia trăiesc după alte reguli. Dar care sunt acele reguli? Habar n-avea. Da, nu cred că omul acesta s-a bătut vreodată cu cineva. Interesantă țară. Aveai impresia că aici bărbații nu sunt datori să-și apere femeile lor.

- Fac o cafea? se auzi glasul profesoarei.

Bea el o cafea? N-a prea băut cafea, în țara lui se bea mai mult ceai. Simți însă că trebuie să bea, i se păru că așa se cuvine. Deși îi era foame tot timpul, îl lovi cu groază gândul că ar putea fi invitat la masă, la o masă de aceea cu multe feluri de furculițe, cuțite și cuțitașe, și el habar n-avea să le folosească.

Nu știa cum trebuie să se poarte un geniu. Se temea că acuș o să-l întrebe ce poezi îi plac, dar el citise numai Coșbuc, câteva pasteluri de Alecsandri și Luceafărul lui Eminescu. Știa și Miorița pe de rost. Simțea însă că asta nu e de ajuns. Rafturile de cărți din această casă îi șopteau asta. În schimb a fost la Ermitaj, ar putea să povestească despre Ermitaj. Nu, cred că nu se potrivea. Oamenii aceștia vedeau în el un poet, nu un pictor.

Degrabă însă tensiunea se risipi și discuția căpătă un ton obișnuit și simplu. Dom' Profesor se arătă mai cald decât îi păru la prima vedere. Discutară lucruri neînsemnate, dar care lui i-au făcut bine. Avea impresia chiar că profesorul îi simți stânjeneala și evita să pună întrebări savante. El însuși nu a spus nimic savant. La despărțire i-au dat acea mașină de scris austriacă, cu litere mici și frumușele. I-a arătat mai întâi cum se lucrează la ea. Nu era prea greu. Avea o jumătate de bandă roșie și jumătate

neagră și puteai să scrii la ea în două culori. Nu știa că există astfel de mașini de scris, nu mai văzuse niciodată.

De atunci îl puteai vedea des în compania acelei profesoare. Sâmbăta și duminica îl lua la ea la prânz, chiar o ajuta la făcut prăjituri. Cu ea putea să vorbească despre orice. Știa atâtea lucruri interesante despre artiști, pictori, muzicieni, poeți. Avea impresia că a citit toate cărțile și a văzut toate filmele din lume. Îi spunea că seamănă ba cu unul, ba cu altul.

Așa descoperi lumea poeziei moderne. Era un ocean nesecat de noutate. Noutatea pe care o căuta cu atâta nesațiu. Putea să ia din biblioteca ei și să citească orișice cărți voia. Tot timpul citea din vreo carte de care ceilalți nu mai auziseră. Uneori îl puteai vedea citind din mers. Părea tot timpul fascinat. De parcă se găsisse pe sine după o lungă și deznădăjduită căutare. Se regăsea în poeziile aceia ciudați, se amesteca printre destinele lor. Devenea unul dintre ei.

Viața luase o întorsătură nouă. Se mutară la o gazdă mai bună. Acum trăiau într-o sufragerie, aveau loc și pentru șevalete, și pentru pat, și aveau chiar și o masă. În vacanța de iarnă Mihailov fusese la Leningrad să vadă Ermitajul și-și cumpără de acolo o gitară. Nu știa să cânte la ea, dar îi plăcea să stea ore întregi și să brângăie. Ciupea câte o coardă și intona cu vocea, uneori rostea și cuvinte. Expresia feței arăta că ceea ce vrea să cânte e un lucru trist, dar numai el știa la ce se gândea în acele clipe. Alături se lucra la mașina de scris. Uneori își venea să urla de singurătate și tristețe. Cred că erau cei mai triști oameni din tot orașul acela.

Viața i se părea un geamăt pe care nu-l aude nimeni. Oamenii erau atât de străini și semănau mai toți între ei. Așa a fost dintotdeauna. Nimeni nu i-a înțeles pe artiști. Poate târziu, după moarte. Dar câți au murit fără să-i recunoască nimeni! Știa că sunt mii și mii de artiști neînțeleși în lumea întreagă, care

gândeau, poate chiar în acele clipe, la fel ca el. Dar din aceștia trebuiau să rămână doar câțiva. Istoria va cerne pe cei mai buni, iar restul se vor duce sub apele întunecoase ale timpului și nimeni nu le va mai pomeni vreodată numele. Și el va muri negreșit. Vor rămâne doar câteva pânze și poate niște cărți de poezii. Dar puteau să nu rămână nici acestea. Îl obseda tot mai mult gândul că cineva i-ar putea fura într-o zi manuscrisele sau le-ar putea pierde pur și simplu. Pânzele ar putea umezi, le-ar putea tăia cineva cu cuțitul sau să le dea foc. În câteva minute putea fi ștersă orice amintire despre el. Ce șubredă era prezența lui în istorie! Ce șubredă și neînțeleasă rămânea viața aceasta care clocotea în inima lui sfâșiată de tristețe. Era o rană, o pată de sânge care vorbește, așa cum citise la Stănescu. Era o rană care se sfâșia singură și nu primea nici un leac de mângâiere. Simțea că seamănă tot mai mult cu Arthur Rimbaud, poetul acela francez care nu știi de ce arăta pe fotografie ca un comsomolist. Dar nu era vorba de înfățișare, ci de felul de a simți. Citise despre el în cartea lui Hugo Friedrich, *Structura liricii moderne*. Rimbaud zicea că poetul e cel care își cultivă bube pe făptură. Așa era. Toată arta i se părea un geamăt de neputință, o îndeletnicire a oamenilor singuri. Viața era durere, iar arta nu putea să fie altfel. Dar trebuia, trebuia să o trăiască toată, trebuia să o trăiască din plin, să nu lase nici un loc viu pe trupul vieții sale. Simțea că acesta e singurul rost al vieții, că pentru asta a fost dată: ca să o trăiești din plin. Să încerci cât mai multe, dacă se poate să încerci totul. Să iubești, să urăști, chiar să ucizi și pe urmă să suferi. Să ajungi la glorie și pe urmă să fugi într-o țară străină, unde nimeni nu te cunoaște, așa cum a făcut acest Rimbaud, care se zice că s-ar fi făcut traficant de sclavi undeva prin Africa sau chiar vânător de lei, nu era prea clar, și să mori ca un câine. Oricum toți vor muri ca și câinii. Moartea e o treabă câinească. Dar cu ce să începi? Cu crima? Nu, aceasta ar putea însemna să nu mai ai

oazia să le trăiești pe celelalte. Trebuie să înceapă cu dragostea. Da, dragostea este începutul.

Scoase de sub pat valiza lui portocalie și umflată. Se așază în mijlocul camerei și începu a scoate tot felul de albume de pictură, cărți rusești și desene: studii de cai, de oameni, pisici, cioturi răsucite, peisaje în acuarelă sau cărbune. Le lua pe fiecare în parte și se uita la ele de parcă ar fi căutat să le adauge ceva. Avea acest obicei care o scotea din sărite pe maică-sa și, de la o vreme, și pe Mihailov și Bogdan: revenea la aceeași lucrare până ce o strica. De aceea maică-sa îi ascundea picturile ca să nu le strice, ceea ce au început să facă și acești prieteni ai lui. Nu suporta să vadă o pată sau o linie stângace în lucrările sale, se simțea ca și cum ar fi avut noroi pe sandale. Dar dacă lor le place, o să le facă pe plac. Le puse de o parte. Își va face el alte desene pe care va avea voie să le strice cum vrea el. Găsi în cele din urmă ceea ce căuta. Se așază turcește și începu să citească. Erau de la ea. Avea un scris îngrijit și scria într-o rusă ca din cărți. Scria mult, dar, ciudat, nu povestea despre ea, povestea mai mult despre el. Îi spunea să nu uite niciodată că el nu e singur, că este cineva care prețuiește ceea ce face el. Își aminti cum stăteau de vorbă pe bancă și ea îi spunea că peste mulți ani el va ajunge foarte celebru, cu expoziții prin toată Uniunea Sovietică și, nu știe de ce, dar va avea barbă.

Oare chiar îl înțelegea? Poate că da. Alta în locul ei s-ar fi plictisit. O lua cu el la plimbare pe Nevski Prospect și ea stătea după el ca să se uite ceasuri întregi la pictorii aceea cum pictează. O întreba doar din când în când, când se trezea că nu e singur, dacă nu a obosit, și ea zicea: “Nu, nu,” și zâmbea de fiecare dată. Îl strângea de mână și uneori chiar își lăsa capul pe umărul lui, ca și cum nu ar fi avut mâini și-l mângâia cu capul. Îl ruga să-i povestească la ce se gândește când se uită atâta la picturile acelea, zicea că vrea să ia lecții de pictură de la el, ca să-l înțeleagă mai bine. Oare îl iubea? Nu i-a zis niciodată. Nici el nu

i-a spus. Nici n-au vorbit vreodată despre dragoste, vorbeau despre pictură. Și despre muzică? Da, parcă și despre muzică.

Ea era studentă în anul întâi la Conservator în Leningrad. Dar nu era leningrădeancă, era din Tbilisi. Avea un pic de accent georgian, dar avea nume ucrainesc: Klimenco Diana. Tatăl său era din Rusia. O cunoscuse la familia de abhaji la care veni cu mama lui. Demult i-a promis că îl va lua o dată la Leningrad ca să vadă Ermitajul și Nevski Prospect. Știa multe despre Leningrad, orașul studenției tatălui său, dar nu l-a văzut niciodată. Și Leningradul și Moscova erau pline de moldoveni, georgieni și azeri. Veneau toți aici să vândă fructe, era un venit foarte bun. De când tatăl său fusese dat afară de la lucru, maicăsa era nevoită să facă foarte des drumul spre Leningrad și Moscova. Îi aducea de fiecare dată albume de pictură foarte frumoase, pensule scumpe și vopsele.

Stăteau la o prietenă de-a mamei pe care o cunoscuse la piață. O abhază divorțată cu doi copii, un băiat de seama lui și o fată. Era o femeie veselă și foarte descurcăreață, o chema Izolda. Făcea o grămadă de bani, n-a mai văzut niciodată pe cineva să facă atâția bani. Ziua vindea fructe, iar noaptea plecau în altă parte a orașului și vindeau șașlâc cu votcă, acolo avea ea cumpărat “un loc” al ei. Nu era vreun loc amenajat, n-avea decât o cutie de fier pe picioare, în care făcea focul cu lăzi, chiar lângă autostradă. I se părea straniu că mergeau la vânzare noaptea și nu ziua, ca în toate orașele normale, dar ea zicea că cei care cumpără șașlâc ies numai noaptea, pentru că ziua dorm. Într-adevăr, avea o mulțime de clienți, chiar se făcea rând. Ieșeau ca din vizuini tot felul de tipi ciudați care își permiteau să lase acele sume fabuloase pentru o distracție atât de neînțeleasă. De fapt, se pare că aceea era doar o parte din programul lor. Cam după ora unu dimineața apăreau tot felul de mașini străine din care coborau bărbați cu spete de sportivi și femei distrate. Erau chiar ca din filme: i se părea că, dacă ar fi vrut, puteau să le ia toată carnea și

lăzile de votcă, și nimeni n-ar fi îndrăznit să li se împotrivescă, nici măcar miliția. Dar nu erau răi, se purtau politicos, numai femeile erau cam hlizite și de fiecare dată bete. O cunoșteau pe Izolda și o respectau. Din cauza asta, lui i se părea uneori că această femeie veselă, dincolo de acel cumplit accent georgian cu care vorbea, putea fi foarte periculoasă. Înțelegea că nu oricine putea să aibă apartament în apropierea Prospectului Nevski și să umble noaptea cu geanta aceea plină cu bani fără nici o grijă.

Dar asta nu-l prea interesa pe el. Se purta cu drăgălășie față dânsul și chiar i-a dat bani să-și cumpere ghitara care îi plăcu. Pentru el noaptea acelea erau un prilej de studiu. Da, de studiu. Purta întotdeauna cu sine mapa cu foi și câteva creioane. Se așeza pe o ladă, din cele cu care făceau focul pentru șaslâc, și surprindea fețele și pozițiile care i se păreau interesante. Le folosea mai târziu în compoziții. Uneori avea nevoie de vreun caracter deosebit și atunci nu mai era nevoie să-l inventeze, căuta prin mulțimea de hârtoage și-l găsea. Alteori umbla în căutarea acelui caracter prin gări sau prin piețe, în locurile cu multă lume. Nu scăpa nici o ocazie de studiu.

Într-adevăr Leningradul acesta era un oraș pentru pictori! Până și noaptea aici erau albe, ca să vezi să desenezi. Amurgea puțin abia pe la două dimineață, dar nu se întuneca de tot, vedeai să citești, iar pe la patru era soarele sus ca amiaza. De la atâta studiu, căpătă o viteză uimitoare. Putea să facă un portret în zece secunde și te recunoșteai în el. Trăgea doar câteva linii, dar semăna numaidecât. De aceea nici nu avea nevoie să-i pozezi, se uita o dată la tine și în următoarele clipe îți apărea chipul pe foaie. Acum întipărea un cap ras, cu urechi și nas foarte expresive. Ținea o sticlă de bere în mână și vorbea ceva cu Izolda.

Nici nu băgă de seamă când se trezi cu el alături. “Păi ăsta-s eu,” exclamă tipul molfăind, „chelia și nasul meu!” Lăsă carnea și sticla pe o ladă și-și șterse mâinile cu batista. “Cu cât mi-l

dai?” – întrebă el bucuros. “Nu știu – răspunse – nu l-am făcut de vânzare, l-am făcut pentru mine.” “Nu, nu, eu vreau să-l cumpăr. Cât costă așa o șarjă, e o șarjă prietenească, nu?” “E o schiță, dar poate fi și șarjă prietenească, luați-o dacă vă place.” “Nu, eu vreau să-ți dau ceva pe ea, cât să-ți dau pe ea?” Strânse din umăr. El n-a mai vândut niciodată vreun desen de-al său, îl făcea cadou și gata. “Ah, n-am ruble la mine... Poate un dolar? Am un dolar, ajunge?” Un dolar? Nu mai văzuse niciodată un dolar, l-ar pune la colecție. Ajunge, sigur că ajunge, pe Nevski o șarjă mai lucrată decât asta, făcută în pastel, costă trei ruble, iar un dolar e vreo 15 ruble. Mai ales că acolo stau pictori adevărați, nu așa ca el. Dar poate că și el începea să fie un pictor adevărat? Cine știe? Poate că e un început, cândva tablourile sale se vor vinde la licitații cu milioane de dolari, așa cum se vând tablourile lui Picasso. Dar în Ermitaj toate tablourile sunt neprețuite, nu se mai vând. Adevărata artă nu se vinde. Arta este ca și viața, nu se poate vinde... “Ia-! Ia-! Nu te mai rușina atâta, doar e munca ta...”

Îl luă și-l puse în buzunarul de la piept. Se gândi însă că niciodată nu va mai avea această schiță de cap chel cu nas și urechi ca acelea. Poate că nu era ceva grozav, o schiță ca și altele. Putea să-și facă încă o sută, dacă vroia. Dar pe aceea nu va mai avea-o niciodată, ea nu mai era a lui, era a aceluia care a cumpărat-o. Încă puțin și ea va dispărea în marea de mașini care brăzdează fără încetare acest oraș uriaș. Îi strânse mâna la plecare, dar nu-l mai auzi ce zise. Știa doar că se duce, se duce pentru totdeauna, ducând cu el o fărâmbă din viața sa.

4

Da, Leningradul este un oraș al artiștilor. Totul părea aici o imensă operă de artă: străzile, clădirile, până și oamenii păreau că sunt luați dintr-un film. Dar inima orașului era Nevski Prospekt. Era ca o țărișoară independentă a artiștilor. Cât vedeai cu ochii, de-o parte și de alta a Prospektului erau înșirate tablouri și

șevalet. Pictori adevărați stăteau pe scăunele și-și desenau clienții. Unii pictau pur și simplu, lucrau la vreun peisaj sau compoziție. Aici auzai o grămadă de limbi străine. Umblau perechi de capitaliști în pantaloni scurți și picioarele acelea fără păr și fără nici un fel de mușchi. Se vedeau că sunt capitaliști, care nu lucrează niciodată, umblă doar pe plantație și comandă. Șoșoteau ceva în limba lor, se pare că își căutau un pictor pe plac, ca să le facă portretul.

Prețurile la portrete erau foarte mici și se simțea că totul se face mai mult din plăcere. Se oprea și el unde i se părea că modelul are ceva deosebit. Era foarte convenabil să vii la studiu pe Nevski. De obicei trebuie să te rogi de cineva ca să-ți pozeze, iar alteori nici nu ai pe nimeni. Iar aici sute de modele stăteau încremenite pe scăunele, așteptându-și cu nerăbdare portretele. Din când în când întrebau printre dinți cum iese, și perechea îi arăta din spatele pictorului că e ceva grozav. Își sprijinea și el mapa de burtă și desena modelul altuia. Nu vedea nimic rău în asta, pentru că banii îi lua cel care s-a înțeles. Uneori perechile se opreau la el și ziceau că vreau ca el să le facă portretul. El se scuza stingherit și zicea că nu este un pictor adevărat, el nu face portrete, desenează doar așa, pur și simplu.

Văzu și câțiva care aveau fața buhăită, dar blajină. Erau geniile ratate despre care îi povestea tatăl său. Era plin Leningradul de astfel de oameni. În piețe și pasaje se dădeau adevărate concerte, de care nu auzi nici la Filarmonica din Iași. Își puneau pălăria jos și cântau. Uneori puteai fi oprit de câte un alcoolic care îți propunea un covor sau pantofi de damă, bineînțeles că ai lui nevastă-sa, pe o sticlă de votcă. Într-o noapte unul s-a apropiat de Izolda și zicea că îi aduce două televizoare dacă-i dă o votcă, unul color și unul alb negru. Dar ea îl alunga și-i zicea că n-are ce face cu televizoarele lui, că are și ea.

Venea aici singur sau împreună cu Diana. Când avea de gând să facă studiu, n-o mai lua și pe ea. Ceilalți rămâneau acasă

sau se ducea la piață să vândă fructe. Diana s-a oferit să-i arate orașul, să-l ducă pe la toate muzeele unde vroia. Orașul era atât de mare, iar el era străin și atât de timid. Odată s-a rătăcit și a colindat toată ziua cu metroul, pentru că nu îndrăznea să întrebe pe nimeni cum să ajungă la stația care îi trebuia. Era un astfel de om că nu întreba niciodată nici cât e ceasul, pândea numai cu ochii la mâinile trecătorilor, poate vede din întâmplare cât e ceasul. Diana însă se purta ca o femeie matură. Îi părea chiar că seamănă cu o învățătoare, avea și ochelari ca învățătoarele. Dar nu erau niște ochelari care strâmbă ochii, îi ședeau bine cu ochelari. Avea ochii mari și frumoși și părul prins în coc. Îl lua la braț, zicea că se teme să nu-l piardă, dar pe urmă nu-i mai dădea drumul. L-a dus pe la o grămadă de muzee. A văzut și muzeul de științe naturale a lui Pentru I, cu copiii aceia cu două capete în borcane mari cu spirt. Adunase atâtea impresii nemaipomenite! Văzu de departe și Universitatea în care a învățat tatăl său. Era foarte mare.

Dar cel mai mult îi plăcea să vină la caii lui Klodt, o compoziție din patru sculpturi în mărime naturală în care se surprinde prinderea unui cal năvălaș de către un tânăr. Îi plăceau caii, era atâta viață în ei. Nărilor acelea aprinse și venele umflate, mușchii tremurători și neîmblânziți. Da, erau un adevărat simbol al vieții. Se regăsea în ei. Uneori chiar îi părea rău că nu este și el cal, dar un cal sălbatic. Deși toți spuneau că este un băiat cuminte, era un călăreț neînfricat. Avea cinci ani când a străbătut satul în galop călare pe un armăsar fără șea și fără căpăstru. Toți se uitau cu groază după el, temându-se că o să se omoare. Se ducea și fura câte un cal de pe șes, toți se mirau cum prinde un copil armăsari de care se temea toată lumea. Le lega buza de jos cu piedica și fugea călare pe podiș. Era o adevărată beție goana aceea pe podiș. De jur împrejur nu erau decât păduri și lanuri nesfârșite de grâu, nu se vedea nici o casă, nici pe aproape, nici în zare. De parcă ar fi fost doar el în tot pământul. Drumul prăfos

sfârșea direct în cer. Simțea sub el orice mușchiuleț al animalului, ca pe sine însuși. Gonea de parcă ar fi vrut să se omoare. Se încleșta în coama calului și parcă deveneau amândoi un întreg, se amesteca cu praful și pădurea. Avea impresia că la o așa viteză ar putea să sară direct în cer. Erau cele mai înălțătoare clipe din viața lui. Își închipuia că libertatea este un cal care aleargă în turbare, pe care trebuie să poți să sari din mers. Da, îi plăceau acești cai și venea să-i vadă în fiecare zi. Erau dispuși chiar pe podul de pe Neva, doi de o parte și doi de alta. Veneau aici și se aplecau peste balustradă, era ceva frumos. Jos pluteau vapoare albe pentru turiști. Odată l-a întrebat dacă nu vrea să se plimbe că vaporul. A zis că nu. Nu găsea nici un rost în asta, i se părea o pierdere de timp.

În vara aceea a petrecut în Leningrad vreo două luni. Nu, nu dintr-o singură dată. Se mai ceru încă de două ori și maică-sa i-a făcut acest hatâr. Zicea că vrea să vadă artiștii, dar nici el nu era sigur. Se trăgea la ea. Plecau în oraș și se întorceau tocmai seara. Nimeni nu știa ce puteau să vorbească atâta. Uneori, când stăteau la masă, Izolda îl ruga să spună ceva, dar el tăcea. Zicea că nu știe rusește. Nu-i plăcea deloc să vorbească, iar acum avea această scuză atât de bună. Chiar nu știa rusește? Știa. Citea liber Dostoievski și Gogol. Știa, dar numai pentru ea. Tatăl său i-a zis că Lenin spunea că a cunoaște o limbă înseamnă a putea gândi în ea. Oare gândea rusește? Da, de la un timp gândea rusește. Pentru că toate gândurile lui nu erau decât niște discuții interminabile cu ea. A scris chiar și niște poezii în rusă pentru ea, nu erau de dragoste, dar erau pentru ea. Se scuză că nu știe rusă, când i le arătă. Ea însă i-a zis mirată că știe rusa mai bine decât mulți ruși. Într-adevăr, când vorbea cu ea găsea atâtea cuvinte, dar numai cu ea. În rest era supărător de tăcut, încât toți se rugau de el să spună măcar un cuvânt sau măcar să zâmbească o dată. Spuneau că-i dau bani, dacă zâmbește. Dar el nu făcea nimic pentru bani, făcea doar ce vroia el și când vroia el.

Când au plecat era noapte. Au mers cu toții la gară să-i petreacă. Stătea în ușa vagonului și toți treceau pe rând și se sărutau de despărțire. Trecu Izolda, Arcadie și Irma. La urmă trecu și ea. Îl îmbrățișă și-l sărută repede pe buze. I se păru că greșise, că nu nimerise obrazul. Se mai uită odată în ochii ei. Nu, nu greșise. Așa a vrut ea.

Știa că n-o să o mai vadă niciodată.

Se sculă și se duse în bucătărie. Puse apă în ceainic și-i dădu foc. Așa făcea când avea ceva important de gândit, când trebuia să se gândească îndelung. Da, totul era atât de departe. Și doar trecuseră numai câteva luni de atunci. Totuși parcă trecu o viață. Poate chiar trecu o viață, o altă viață, o viață străină și irepetabilă.

Valiza rămase vraiste în mijlocul camerei încă vreo două zile, când unul din băieți nu a mai răbdat și a zis: “Ia-ți odată hârburile de-aici, că n-ai pe unde călca în casa asta.” El se uită posac și, după ce le zise că habar nu au ce fel de valiză e asta, a înghesuit totul la loc și a băgat-o sub pat.

De la o vreme, Mihailov începu să aibă un comportament straniu. Acesta se manifesta mai ales la nivel de limbaj. Folosea niște cuvinte ciudate și vădea un interes exagerat pentru filozofie. Aborda pe neprins de veste niște teme savante, ceea ce nu se potrivea deloc cu accentul lui de basarabean din raionul Ungheni. Mihailov știa să vorbească cel mai bine cu pensula pe pânză, în rest tot ce rețineai dintr-o discuție cu el erau interjecțiile. Dar noi îl iubeam așa cum este, era un pictor extraordinar și toți recunoșteau asta. Acum însă nu te mai puteai înțelege cu el. Umbla tot timpul cu un teanc de reviste stranii pe care le copia într-un caiet gros. Credeam că sunt niște reviste împrumutate și de aceea le copie, dar a zis că sunt ale lui. “Și-atunci de ce le copie în caiet?” - l-am întrebat. A zis că nu-i treaba noastră, că nu

pricepem nimic, nimic. Uneori se uita la noi dintre revistele acelea și repeta cu regret: “Ce știți voi, ce știți voi?”

Odată când ne-am întors cu Bogdan de la școală i-am descoperit taina. Luminile erau stinse și am crezut că nu este nimeni acasă. Am împins ușa la cameră, dar deodată s-a auzit o hodorogală grozavă. Când am aprins lumina, am văzut că e Mihailov. Stătea în cap chiar lângă ușă și când am deschis l-am lovit și a căzut, cât era de lung, peste șevalete. Da, se credea un yoghin. Hohotele noastre de răs păreau că nu l-au tulburat prea mult. Se ridică foarte serios dintre vrafurile de cartoane și zise doar: “Sunteți niște proști.”

Numai asta ne mai lipsea. Ne gândeam cum să-l scoatem din nebunia aceea. Dar nu puteai vorbi cu el. Dădea niște răspunsuri de indian care nu demult învățase românește. Nu mai mergea împreună cu noi la școală, zicea că el vine singur. Acum stătea întins în pat cu mâinile în lături și ochii închiși. Bogdan luă plapuma și o trânti peste el. Nu se mișcă, strigă doar, fără să deschidă ochii: “Ia obiectul ăsta rece de pe mine, că mă concentrez!” Se concentra până adormea. Suferea de o mare somnolență, de altfel explicabilă: nu mânca nimic. Zicea că vrea să ajungă să mănânce doar câte un bob de orez și să bea o linguriță de apă pe zi ca Buda. Slăbise și nici nu mai picta. Nu mai era el, era altul.

Pe de altă parte, îl înțelegeau. Puteai să turbi de atâta singurăitate și tristețe. Dacă el își găsea alinare în credința asta a lui, n-avea decât. Parcă poți să-i interzici omului să facă ce vrea? Numai să nu se tâmpească de tot. Zicea că îl liniștește, că îi redă nu știu ce echilibru. Nu prea se vedea pe fața lui că ar fi liniștit și echilibrat, dar, mă rog, nu-l mai tachinau. Îl acceptau așa cum este și chiar s-au obișnuit cu noua lui postură. Ce-i drept, uneori îi turnau untură în terciurile de făină de porumb pe care și le făcea. În rest, îl lăsau în pace. Stătea tot așa, între revistele lui, și

numai îl auzeau că strigă vreun neologism, întrebând ce înseamnă. Dar întreba și sensul multor cuvinte comune. Întreba atât de des, încât părea că sunt mai multe cuvintele pe care nu le înțelege, decât cele pe care le înțelege. Uneori devenea enervant și atunci îl sfătuiam să lase cititul, că nu-i pentru el, și mai bine să picteze ceva.

Da, era foarte de neînțeles omul acesta. Se purta și vorbea ca un prostovan, ai fi putut zice că e debil mental. Umbla într-o pereche de pantaloni de uniformă școlară sovietică, din care crescuse, și niște bocăncei uzați. Pășea tot timpul de parcă ar fi sărit peste șanțuri. Altminteri era de o sensibilitate greu de întâlnit. Era fascinat de Bruegel și Cezane, distorsiona orice picta. Avea un simț grozav al grotescului și al tragicului. Era un modern până în străfundurile sale. Niciodată nu a pictat un chip frumos, picta doar bețivani și babe diforme. Era multă durere în tot ce făcea. Multora le părea că e inconștient, că nu-și dă seama el însuși de talentul său, că totul e o întâmplare. Dar nu era așa. Uneori ochii i se înseninau și țâșnea din ei o adâncă înțelegere a vieții. Nu spunea nici atunci vreun cuvânt deosebit, el nu vorbea în cuvinte. Spunea doar “Știu, înțeleg ce zici.” Și el simțea că așa este. De aceea putea să-i povestească trăirile sale, sufereau la fel. Erau diferiți, dar erau la fel. Da, se poate așa ceva, se poate așa ceva între oameni.

Se gândea și el foarte mult la moarte. Nu vorbea despre asta, dar se gândea. Și-a dat seama de asta când a venit într-o seară cu niște creier de om într-o hârtiuță. A intrat bucuros în casă și le-a zis că l-a strâns de pe linia de tramvai, că a văzut accidentul cu ochii lui. L-au privit amândoi cu înfrigurare. Încea într-adevăr să fie vesel, dar era o bucurie isterică. “Și ce ai de gând să faci cu el?” – l-au întrebat. “Vreau să-l studiez, să-l pictez.” Bineînțeles că mințea. Putea să o spună altcuiva că vrea să picteze o fărâmă de creier, dar nu lor, care erau și ei pictori. Parcă ce puteai să pictezi acolo? Se credea Michelangelo? Nu.

Era altceva. Da, era frica de moarte. O recunoștea. Dar nu-i zise. Încerca pur și simplu să-și demonstreze că nu se teme, să-și învingă groaza prin acest act teribil. Erau la fel. Tot din aceleași motive se ducea și el și privea pe fereștrică în morgă. Vroia să se obișnuiască, să se împace cu realitatea. Era absurd să te mai gândești la nemurire, să visezi țara de după nouă mări și nouă țări de unde a adus Făt-Frumos apa vie. Își aminti pentru câteva clipe zilele acelea când o punea pe maică-sa să-i citească iar și iar povestea cu Făt-Frumos, la care plângea de fiecare dată. Când ajungea la scena învierii din morți prin stropirea cu apa aceea vie, își băga capul în poala mamei și începea să plângă. Mama credea că plânge de mila lui Făt-Frumos, dar nu era așa. Plângea de mila lor, nu i-a zis niciodată. Plângea că ei amândoi vor muri și nu vor avea această apă vie. Și ei, și toată lumea vor muri. Ar fi plecat încă de pe atunci în căutarea acelei ape. Nu știa în care parte sunt munții de după nouă mări și țări și nu avea nici cal cu aripi care mănâncă jărat, dar vroia foarte mult să plece. Vroia să reușească să se întoarcă până la moartea mamei sale, că era drum lung până acolo, mai ales că nu avea cal cu aripi. Se gândea că ar trebuie să călătorească toată viața și era gata să o facă, dar își dădea seama că o viață de om nu ajunge pentru asta, pentru că s-ar fi dus și alții să o caute, dar n-a auzit pe nimeni să aibă apă vie. Acum înțelegea și mai bine că nemurirea nu există. Se uita la creierul de pe hârtie și încerca să nu se tulbure. Încerca să vadă moartea ca pe o normalitate. Așa vom ajunge toți, nu este nimeni care să scape. Este o lașitate să fugi de realitate, chiar de realitatea morții. Și totuși un fel de prostie îl cuprindea în fața morților. Niciodată nu era convins că au murit cu adevărat. Chiar și acum, uitându-se la această bucată de creier, parcă tot nu credea că omul acesta a murit. În clipele acestea simțea că nu-și mai stăpânește mintea, că înnebunește pur și simplu. Numai un nebun putea să creadă că morții nu sunt morți. Se temea să nu-și piardă luciditatea, să înceapă a debita tot felul de prostii indiene

despre falsitatea și iluzoriul acestei lumi sau, ceea ce îi părea și mai grav, să înceapă a crede ca babele în viața după moarte. Nu, acest pericol nu exista. Moartea era moarte și puterea ei se simțea în toată casa, pe stradă, în toată lumea, chiar și în cer. O simțea în trupul său și în trupurile tuturor oamenilor, de la începutul lumii și până la sfârșitul ei. Moartea era singura putere de care nu se îndoia că există.

Dormeau în același pat. El cu necredința lui, iar celălalt cu credința sa. Doar frica le era la fel. Se chinui și în această noapte să nu se sufoce. Visă că au venit niște oameni în pantaloni galbeni să-l ia la tăiat capuri de cai. Nu vroia să taie cai, pentru că-i iubea, dar se temea să se împotrivescă. I-au dat și lui să îmbrace pantaloni galbeni. Mergeau printr-o iarbă deasă și înaltă, iar caii veneau singuri la ei și ei îi tăiau la gât cu niște cuțite ca secera. A apucat și el un cal de gâtul mlădios și l-a secerat, dar a sărit înfricoșat înapoi. În iarbă se rostogoli capul fratelui său mai mic...

Se trezi. I se păru că aude niște sunete strașnice, dar nu înțelegea de unde vin. Se liniști însă când îl văzu pe Mihailov. Își puse veioza sub masă, ca să nu-i trezească, și-și făcea exercițiile lui. Își ridica mâinile, inspirând parcă tot aerul din cameră, pe urmă cădea în pirostrie și expira ca un cimpoi stricat. Se sculă și se duse lângă el. “Îți ajută la ceva?” “Da, lasă-mă să mă concentrez.” “Arată-mi și mie cum faci.” Mihailov se opri și se uită la el cu ochii extaziați. Zise: “Stai să-ți arăt ceva mai bun.” Întinse o pătură și-l invită să se culce pe spate lângă el. Îi zise că trebuie să se concentreze și să simtă cum trece energia din degetele picioarelor prin tot corpul până în creștetul capului. A zis că o să-l liniștească foarte mult. Se puse și făcu ce i-a zis. I se păru că durează prea mult călătoria aceasta a energiei din degete până în cap, credea că o să fie mai repede. Când termină, Mihailov îl întrebă cu prefăcut extaz: “Ai simțit? Ai simțit energia?” Nu știa ce să zică. “Da, am simțit, așa ca niște furnici.”

Bineînțeles că mințea, nu simțise nimic. Se ridică și se trânti înapoi în pat. Hotărî odată și pentru totdeauna că el și religia sunt două lucruri total incompatibile.

5

Căzuse imperiul și asta schimbase mult. Era un sentiment de părăsire și inutilitate pe fețele tuturor. Parcă nimeni nu mai știa de ce să se apuce, totul era nesigur. După ce căzuse Uniunea Sovietică, celelalte lucruri păreau și mai instabile. Nu-ți puteai face nici un plan, nimeni nu știa ce va aduce ziua de mâine. Mulți spuneau că rușii îi vor ataca pe capitaliști și vor cuceri toată Europa, că vor ajunge chiar până la îngâmfații aceia de americani.

Mișcarea națională a atras o mare parte din populație, dar se pare că nu toți pricepeau ce se întâmplă. Se avântau tot dintr-un fel de zel timurovist, chiar dacă acum se întorceau împotriva “Patriei mamă.” Erau un fel de Pavlic Morozov răsturnați. Tatăl său se arătă un naționalist grozav, se duse chiar și în Găgăuzia și era gata să moară pentru neam. Își amintește că i-a trimis carnetul de comunist personal lui Gorbaciov, însoțit de o lungă scrisoare de dezamăgire. Zicea că comunismul în care a crezut el nu este cel care s-a dovedit a fi lucrat de sistemul sovietic, că el rămâne fidel comunismului, dar nu celui la care s-a ajuns. A așteptat multă vreme să-i vină un răspuns, dar bine înțeles că nu-i venise nici unul. Unchiul său, fratele mai mic al tatălui, chiar ajunsese parlamentar pe linie naționalistă și era unul din cei care, împreună cu Mircea Druc, Iurie Roșca și cei câțiva poeți mai înflăcărați, pregătea toată documentația și planurile mișcării. Pe acest fundal a ajuns și el la studii în România și nu în Leningrad, așa cum visa de mic. Însă românii, despre care își închipuia că sunt toți foarte deștepți, au început să-l dezamăgească.

Nu vroia să creadă că Uniunea Sovietică a fost învinsă. Simțea că înfrângerea ei e și o înfrângere a lui. Văzu din tren monumentul de bronz al lui Lenin trântit în grămada de fier uzat de la marginea orașului. Da, nici el n-a fost veșnic. Și doar scriau peste tot panouri uriașe: “Lenin n-a murit, Lenin trăiește!” “Lenin veșnic viu!” Acest “veșnic viu” îl înfrigura. Îi părea că monumentele lui Lenin vor dăinui până la sfârșitul lumii. Nu s-a gândit niciodată că Lenin ar putea fi aruncat la gunoi ca o tigaie învechită, iar Uniunea Sovietică zdrobită. Îl durea. Simțea că viața își pierde orice sens, nu mai știa în ce să creadă. A crezut că omul acesta și-a asigurat cel mai durabil loc în istorie, acum însă îl vedea răsturnat între hârburi. Văzuse chiar niște fotografii cu el în cărucior. Se spune că a ajuns debil și chiar că a avut sifilis, că la sfârșitul vieții nu mai știa decât câteva cuvinte și-l ascundeau de oameni. Ar fi preferat să nu afle asta niciodată. În clasa a șasea a fost la Moscova special cu scopul de a-l vedea pe Lenin în Mauzoleu, dar și așa nu a reușit să-l vadă. A fost doar și a văzut rândul acela la care trebuia să stai câteva zile. Acum nu mai avea nici un rost. Nici nu știa ce mai avea vreun rost acum.

Răcirea relațiilor cu Rusia, pentru el, s-a simțit în primul rând prin deficitul materialelor de pictură. Crescuseră grozav prețurile la culori și pensule, pentru că cele care se mai găseau nu erau aduse centralizat, ci particular, și fiecare vroia să-și scoată banii de pe un drum atât de lung. Culorile românești nu erau nici ele mai ieftine, cu toate că erau foarte proaste. Devenise un lux să-și cumpere un tub de ulei și singura desfătare pictoricească pe care și-o mai îngăduia era să se ducă din când în când la fondul plastic și să se uite în vitrină la trusele acelea chinezești.

Așa a ajuns să picteze din ce în ce mai rar. În schimb s-a datat cu totul poeziei. Scria mult și, parcă, din ce în ce mai bine. Îi părea o artă atât de convenabilă, nu mai trebuia să care după sine trusa de culori, pensule și cârpe. Se putea așeza oricând și oriunde, chiar și în tramvai, și să-și noteze ceea ce simțea. Mai

ales că îi părea că descoperi un fel de pictură a cuvintelor, că poate picta prin poezie. Imaginația și experiența de pictor îi folosea mult la scris. Căpătă și mai multă îndrăzneală când descoperi că o mulțime din poeții care îi plăceau au pictat și ei, cum erau Bacovia, Stănescu, italianul Rafael Alberti și chiar Baudelaire. Așa că se despărți treptat și pe neobservate de pictură și se cufundă cu totul în scris.

Stăteau acum în balcon pe lada în care ar fi trebuit să fie cartofi și priveau pe fereastra deschisă. Era sfârșitul lunii mai, poate chiar începutul lui iunie, și vremea era foarte frumoasă. Bogdan fuma, iar el sorbea dintr-o cană cu ceai. Așa făceau de obicei. Îl îndemnau și pe el să fumeze, dar el zicea că nu înțelege ce-au găsit bun în fumat, că mai bine ar cumpăra cărți pe banii pierduți. Fumase și el de câteva ori în clasa întâia, dar s-a lăsat. Îi părea interesant să scoată fumul prin colțul gurii sau să-l înghită și pe urmă să-l sufle pe nas, ca balaurul. Acum însă nu mai era la vârsta aceea.

Anul de școală era pe sfârșite. Și-au dat toate tezele și le-au mai rămas doar să prezinte niște lucrări la specialitate, dar asta era ceva neînsemnat. S-au înțeles cu băieții să meargă pe deal la Bucium și să se distreze. Au cumpărat deja patru sticle de votcă, dar nu aveau mâncare. El nu a găsit niciodată rostul acestui fel de distracții și avea și față de băutură cam aceeași atitudine ca și față de fumat. Doar uneori gusta puțin vin, dacă era bun. Acum însă a hotărât să vadă ce simte un om beat. A auzit că unii au ajuns să vadă lucruri stranii la băutură și chiar li s-a rupt filmul. Nu prea credea că lui i s-ar putea întâmpla așa ceva, dar vroia să încerce. Și-apoi, citise despre experiențele cu droguri și băutură ale lui Trakl și Rimbaud, despre iraționalul pe care poeții știau să-l valorifice în opere de geniu. Se gândi că poate va pătrunde în sferele ascunse ale sufletului său, că poate leșinul acela al oamenilor beți e un fel de preludiu al morții și așa va putea afla

ceva mai mult despre ea. În ultima vreme gândul morții îl chinuia atât de mult, încât simțea că numai o întâlnire față în față cu moartea l-ar putea izbăvi. Pentru că nu mai răbda să fie tiranizat de ea, a hotărât să-i facă o provocare morții.

Au ajuns pe deal la scăpătatul serii, dar fără Bogdan și Mihailov. Cei doi au refuzat să meargă, zicând că n-au chef. El însă a luat bucata de șuncă, pe care nicidecum nu au putut-o mânca într-un an întreg, și s-a dus. A zis că îi găsește el întrebuințare, că dacă se îmbată toți, până la urmă o mănâncă. Erau de toți patru, și cu el cinci, iar altceva de mâncare nu mai aveau, decât câțiva cartofi încolțiți, furați de acasă de unul din cei din oraș. Când au ajuns, toate cabanele erau ocupate. Așa că au hotărât să adune lemne, cât se mai vede, și să petreacă noaptea pe iarbă, sub streășina pădurii. Se prevestea o noapte nemaipomenit de frumoasă și li se păru că chiar ar fi un sacrilegiu să o petreci în încăpere, privându-te de spectacolul unui asemenea cer și de foșnetul, s-ar fi putut spune tainic, al pădurii.

Parcă nu mai văzuse niciodată o noapte atât de frumoasă. Erau atâtea stele, încât cerul părea mai mult luminos decât întunecat. Cu toții stăteau în jurul focului și-și transmiteau ghitara de la unul la altul, cântând tot ce le venea la gură. O distracție atât de ciudată, pe care o propusese Fleur hipiotul. Nici nu știau ce-i amețea mai tare, votca sau delirul acela în care se adânceau. Totuși lui i se părea că nu e beat destul și nu era sigur că până la urmă va reuși să se îmbete așa cum trebuie. Se ridică și zise că merge să aducă apă de la izvor. Și fără ca ceilalți să bănuiască ceva, dosi o sticlă, pe care o și bău toată singur în pădure. Pentru că nu mai băuse votcă până atunci, nu simți nici un fel de greață, o bău ca pe apă. Se întoarse și-și reluă locul printre ceilalți. Dar nu simți nici o schimbare, și chiar se gândi că zadarnic s-a cărat până aici, că oricum nu reușise să se îmbete. Ghitara a ajuns cu rândul la el. Începu să cânte, susținut de ceilalți, fețele cărora au început să-i pară din ce în ce mai mari și mai aproape. Se clătinau

încet ca niște pălării de floarea soarelui, scoțând acel vuiet de veselie, puțin înfricoșător. Mai lovi de câteva ori corzile și căzu. Alunecă pe spate în iarbă și ghitara căzu peste el, scheunând ca un câine lovit. Deasupra căzu cerul, cu stelele acelea care parcă și-au luat zborul. “E ea - se gândi: Moartea.”

Cerul mai tremură o vreme, pe urmă se limpezi, ca o apă în care a fost aruncat un bolovan. Stelele își recăpătaseră trăinicia, amestecându-se cu stâlpul de scânteii care se înălța parcă până la cer. Sau poate că această impresie i-o crea apropierea neobișnuită a cerului. Niciodată nu-i păru cerul mai aproape, avea impresia că dacă s-ar ridica în picioare, s-ar izbi cu capul de el. Da, numai dacă s-ar putea ridica. Dar asta nu i se mai părea cu putință. Trupul a început să-i amorțească și, când se zbatu să geamă, nu se auzi nimic. Geamătul răsună doar înăuntrul său, ca un cutremur care zdruncină parcă pământul și cerul. S-a împlinit, s-a împlinit ceea ce se temea mai mult. Întotdeauna l-a obsedat gândul că morții la care se uita, de fapt aveau tot ce e în jurul lor, dar nu puteau să spună. I se părea că ar fi vrut să strige: “Vă aud și vă simt, nu mă îngropați încă, poate îmi revin.” Visa foarte des că zace într-o groapă și vede printre gene soldați care aruncă pământ peste el. Vroia să strige să se oprească, dar nu putea. “Bașta! Bașta!” – auzea strigându-i-se în față, dar nu putea răspunde. Își dădea seama că îl lovește cineva peste față, dar nu simțea nimic. Hohotele de râs s-au oprit. Auzi pe cineva strigând speriat: “Întoarce-l pe-o parte, ai grijă să nu-și înghită limba!” “Ce să-l mai întorci” – striga speriat cel care s-a suit cu genunchii peste el și-l lovea disperat peste față – „moare! Bașta moare!” Vroia să geamă, să le dea de înțeles să nu-l mai lovească pentru că-i fac rău, să nu-l mai miște deloc, dar nu putea. Văzu doar printre gene pe cel care s-a apropiat și l-a împins cu piciorul: “Ce vă mai agitați – zise – nu vedeți că e mort?” Putu doar să gândească pentru sine: “Ce cer frumos, ce păcat să mori sub așa un cer.” Își aminti cum alerga în prima lui zi de școală cu

buchetul de flori în mână și a căzut pe pietriș. O operă de geniu? Să schimbi ceva în lume? Să învingi, să cucerești istoria și să rămâi în amintirea eternă a omenirii? Da, s-a dus ca și milioanele celor care poate au gândit și ei la fel. Toate aspirațiile lui zăceau acum aici, ca o cămașă uitată în iarbă. Ce a fost viața lui? Nimic. Un geamăt neauzit. Trebuia să moară așa de prostește. Da, dacă s-ar mai putea întoarce timpul înapoi, nu ar mai bea niciodată, nu ar mai ispiti niciodată moartea. E groaznică, e mult mai groaznică decât și-o închipuia. Și este chiar mai aproape decât pare.

Deodată cerul dispăru și el rămase singur într-un gol nesfârșit și întunecos, întins parcă pe o masă suspendată, ca mortul pe care l-a văzut pe ferestruica morgăi. Nu mai era nimic și nimeni, decât spaima care se revărsa din el ca o lumină ce umple toate ascunzișurile, o lumină întunecată. Era ea. Negreșit. Ea, celei cărei nimeni și niciodată nu i-a putut sta împotriva. Simțea că se pierde în ea ca o geană căzută într-un cazan cu plumb topit. Era cu neputință să i te împotrivești. Pe drept cuvânt este Stăpâna a tot și a toate. Numai nebunii puteau să o nesocotească, nebunii care nu au privit-o niciodată venind, venind ca acum.

Își simți pieptul desfăcându-se ca al unei oi tăiate. O durere imposibil de supraviețuit îl smulse din sine însuși parcă cu tot cu vine și cu tot cu sânge. Îl ducea undeva în văzduh și el nu se putea împotrivi. Tremura ca un zmeu de hârtie legat cu o ață putredă de pieptul desfăcut. “E sufletul – se gândi – există.” Se înălța încet printre scânteile de la foc. Simți că nu mai are putere să-l mai țină, că încă puțin și îl va scăpa. Se străduia din ultimele puteri să nu-și piardă cunoștința, atunci chiar ar fi fost sfârșitul. Ultimele clipe. Să mai câștige măcar o clipă, să cucerească pentru viața sa măcar o clipă, chiar și o clipă de nemaiînchipuită durere.

Parcă a apărut o axă nevăzută care a tăiat cerul de la răsărit la asfințit. Norul de durere care era sufletul său a început să

oscileze, trecând ba în dreapta, ba revenind în stânga acelei axe. Au început să se întâmple lucruri ciudate. Când trecea în dreapta, un parfum nemaipomenit îi umplea nările. Se lăsă puțin, și sufletul pluti în partea aceea. Acolo era atât de bine. De parcă ar fi pășit într-o grădină cu crini, toporași și tot felul de flori binemirosoare, pe care deși nu le vedea, le simțea mirosul. Îi era atât de ușor și aluneca încet ca fumul. Începu să strige: “Simțiți? Simțiți cum miroase?” Băieții au sărit care de pe unde erau, bucuroși că și-a revenit. “Simțiți cum miroase? Și a toporași, și a lăcrămioare! Vouă vă miroase?” Au izbucnit hohote de râs. “Ce, mai vrei să bei, Bașta? Tâmpitule, ne-ai speriat pe toți. Am crezut că ai murit.” “Nu moare Bașta așa ușor,” glumi altul și-i băgă în față o bucată de șuncă coaptă: „Na, mușcă, ți-am lăsat și ție. Mare tâmpit mai ești.” “Chiar nu vă miroase?” – continua el, ferindu-și capul de la slănina aceea grețoasă. „N-am mai mirosit așa mirosuri frumoase.” Toți se prăpădeau de râs. “Miroase, așa-i Bașta? A toporași și a lăcrămioare! Poate să-ți mai dăm un pic de votcă, a mai rămas, să miroase și mai tare?” Și-a dat seama că ei nu simt nimic. Credeau că aiurează din cauza beției. Sigur că ar crede, de parcă el, dacă ar fi văzut pe unul ca el trântit în iarbă după atâta votcă și strigând că-i miroase a toporași, n-ar fi crezut la fel ca ei și ar fi râs? Și totuși, totul era adevărat și se petreceau tocmai cu el care niciodată nu a suferit să audă vorbindu-se despre minuni și vedenii.

Brusc, cerul s-a îndreptat și stelele au stat pe el ca pe un tavan. “Ce mai este și asta – gândi – cerul e ca un tavan, așa cum și-l imaginează babele. Lobacevski? Euclid? Spații concave și spații convexe? Unde-i acum tata ca să vadă?” Clipi de câteva ori din ochi și-și continuă gândul: “E imposibil, dar văd cu ochii mei. Știu că nu e așa, dar văd, e ca un tavan.” Apoi vorbi iarăși cu voce tare: “Dar cerul îl vedeți? vedeți că e ca un tavan? vedeți ce stele mari și multe au apărut?” Toți râdeau, se vedea că se și bucură că nu a murit. Acum nu mai trebuiau să dea

explicațiile acelea stânjenitoare, pe care le-ar fi cerut părinții și poliția. Unii dansau, alții cântau, mușcând din bucata de șuncă. Numai el zăcea cu ochii pironiți la cerul acela atât de ciudat. Dar nu avu timp să se gândească bine la ceea ce ar fi putut să însemne o schimbare atât de stranie a cerului, când stelele s-au boltit și au format o cupolă mare, chiar de-asupra lui. “Asta-i și mai și – gândi – nu mi-aș fi putut închipui așa ceva niciodată.” Privea mirat în cupolă și văzu că în vârful ei era o gaură rotundă prin care se vedea dincolo. Deși gaura era destul de mică, totuși vedea că acolo e lumină, ca și cum ar mai fi fost un alt cer, și acolo nu era noapte, ci amiază. Nu mai văzuse niciodată minuni, nici nu credea în ele, dar acum se uita ca un copil și aștepta ce va urma. Deodată însă se înspăimântă. O lumină puternică a strălucit din cupolă până la el. Nu era o lumină care se împrăstie, ci ca de proiector, semăna mai degrabă cu un tunel. “Gata – gândi – acuș când o să mă sugă odată, nu mai rămâne nimic de mine.” Se simți ca o scamă în fața unui aspirator uriaș. Lumina aceea îl paraliza. Tot ce se poate spune în cuvinte despre acea lumină este că e o lumină de putere. E altfel decât cea a soarelui, prin faptul că îți pare că e vie, parcă are minte și gândește și se poate întoarce înapoi la sursa de unde a izbucnit. Nu-și dădu seama când și de ce a început să-și facă semnul crucii cu mâna aceea bleagă. Nu se mai recunoștea pe sine însuși, făcea neconținut semnul acela pe care îl urâse toată viața. De ce? Nu știa. Dar îl făcea sincer. Niciodată nu a crezut că cineva poate să-și facă semnul crucii sincer, credea că totul e doar o minciună pentru a sustrage banii poporului simplu. De aceea își bătea joc de cei care-l făceau. Nu-și mai făcuse cruce niciodată, nici măcar în batjocură. Simțea că semnul acesta făcut chiar și-n batjocură rămâne tot ceea ce este. Nu-l suferea. Acum însă se acoperea cu el, de parcă așa s-ar fi putut apăra de lumina aceea înfricoșătoare ca să nu-l omoare. “Bașta! Bașta! Ce-i cu tine? Ți-e bine?” – îl mișcă de umăr prietenul care a stat lângă el când murea. Nu

răspundea, își făcea ca un apucat semnul crucii și nu-și dezlipea ochii de la cer. “Poate vrei un cartof copt? Hai, că nu-i așa greșos ca slănina.” În cupolă apăru un om de lumină, cu părul lung și îmbrăcat într-o haină albă cu mâneci largi. Ținea amândouă mâinile ușor întinse în lături și văzu că lumina aceea pornea din mâinile Lui. “Iisus Hristos... – șopti – e adevărat ce zic babele, El ne întâmpină când murim și ne duce la Tatăl.” Când apăru El în cupolă, i-a dispărut frica. Îl năpădi un fel de bucurie nemaitrăită amestecată cu rușine. Bucurie pentru că Hristos există, și rușine pentru că nu a crezut niciodată în El, că a zis toate acele cuvinte și înjurături despre Cineva care e atât de bun. Stătea aplecat deasupra lui, dar nu zicea nimic. Îl învăluia în lumina aceea care izvora din mâinile Lui și care acum nu mai avea nimic înfricoșător în ea. Era așa de blândă, încât începu să plângă ușor, ca și atunci când și-a lovit mama cu biciul, iar ea l-a iertat și l-a strâns la piept. Stătea deasupra Lui și tăcea, nici măcar nu se mișca. Iar el scâncea și nu știa ce să-L roage, că niciodată nu s-a mai rugat la Dumnezeu. Știa că de la Dumnezeu poți să ceri orice, el însă nu se mai sătura să spună “Iartă-mă, iartă-mă.” Își cerea iertare că e beat și că a vorbit de rău de El. Plângea de rușine și de fericire, dar fericirea parcă era mai mare ca rușinea. În cele din urmă, s-a gândit să-L roage să nu moară atunci. I-a zis că-i place cum miroase la El, dar ceilalți n-ar fi știut că el nu a murit. Nici părinții, nici prietenii nu știau că este viață veșnică, ar fi plâns ca după un mort și lui îi părea rău de ei. Vroia să se întoarcă să le spună și lor să fie liniștiți, că este viață veșnică. I-a cerut să-l lase să-și termine de scris poeziile. A zis că vrea să spună lumii adevărul. Vorbea tot ce avea pe suflet, ca și cu un om care îl înțelege. Altfel nici nu se putea vorbi cu El. Era atât de blând și parcă atât de serios. Fața îi era toată luminoasă, nu se vedeau nici ochii, nici nasul, nici gura. Numai părul îi cădea pe umeri și era și el luminos. Dar nu era o lumină care rănea ochiul,

așa ca a soarelui, ci o lumină la care ai fi vrut să te uiți toată viața, să o ai tot timpul în fața ta.

Când se trezi, era ziuă. Deschise ochii și nu înțelegea unde se află. Văzu verdele pădurii, dar nu știa ce este. Își lăsă capul pe o parte și văzu un copac: “Copac” - își zise. Atunci și-a amintit că trebuia să moară și el nu vroia. A bâjbâit cu palma iarba de lângă el și a simțit bucurie: “N-am murit. M-a ascultat, m-a lăsat să mai trăiesc.” Își mai roti odată ochii să vadă dacă nu se înșală: “Nu, aici nu e în rai, nu sunt nici florile acelea și nici nu miroase. Sunt pe iarbă, iată și cenușa de la focul de astă noapte. Trăiesc. M-a ascultat.” Dădu cu ochii de Fleur, care dormea în copac. “Da, cu siguranță că nu-s în rai, iată și nebuniiăștia dorm în copaci.” Se zbătu să se ridice, dar căzu înapoi. Îl durea tot trupul, de parcă ar fi luat bătaie cu picioarele. Dar era bucuros. Era cel mai bucuros om din lume. Acum era veșnic, nu mai putea să moară niciodată.

Ceilalți au fost sculați și ei de strigătele lui de bucurie. Nu avea nici o vlagă în el, trebuiau să-l ducă de subțiori, dar glumea cu ei și spunea că viața e cel mai frumos lucru. “Nu mai ai nevoie de nici un alt motiv de bucurie, ajunge numai simplul fapt că trăiești - trăncănea cu o voce slăbită ca de moșneag – dacă oamenii ar ști cât de groaznică este moarte, ar fi fericiți tot timpul doar pentru faptul că nu sunt morți.” Râdeau și ei și ziceau că seamănă cu un pensionar care se duce după lapte. Chiar îl strigau în glumă cu un nume evreiesc. “Mai vrei să bei, Bașta?” – îl întrebau râzând. “Mare tâmpit mai ești, ne-am speriat că ai murit.” “Ce speriat? Că era alb și rece, și când am vrut să-l trag mai aproape de foc, era țepăn ca lemnul.” “Prostovane! Eu eram sigur că ești mort, te foloseam ca pe sobă. Te țineam deasupra jăraticului până te înfierbântai și pe urmă mă culcam peste tine să mă încălzesc, că nu mai puteam de frig. Uite că ai genunchiul ars.” Se uită și văzu că, într-adevăr, avea genunchiul ars, dar nu ținea minte când îl puneă pe foc. “Bașta, dar ce prostii bolmojeai

ast' noapte? Îți mai aduci aminte? Nu știi ce mirosuri, poezii, la un moment dat chiar îți făceai cruce? Ne chemai și pe noi să vedem, mare tâmpit mai ești.”

Își aducea aminte? Sigur că își aducea. Dar glumea și el cu ei, își dădea bine seama că astfel de lucruri nu se cred până nu se văd. Nu, nimeni nu l-ar fi crezut niciodată. Nici nu simțea mare nevoie să fie crezut, îi era de ajuns că le credea el.

L-au dus până acasă, pentru că nu putea merge singur. Îl durea tot trupul și nu-și putea îndrepta spatele, pășea cu capul înainte, de parcă ar fi fost un schior în zbor și se amuza de sine însuși. Totuși nu răbdă să stea în casă. Vroia să vadă oameni, să vadă copaci și case, cerul și soarele. Vroia să slăvească parcă ziua aceasta pe care o trăia, vroia să slăvească viața pur și simplu. Se duse până la liceu. Afară era soare și bine și toți sporovăiau prin ateliere. Prin curte treceau băieți și fete cu cartoane și pânze, unii duceau mulaje de ghips. Se simțea că toți sunt bucuroși că se termină anul de școală. El se așeză pe una din pietrele aduse pentru cei de la sculptură și se uita la ei. Ar fi vrut să le spună ce a văzut în noaptea trecută, dar își dădea seama că ar fi fost o prostie. Ar fi râs de el, așa cum râdea și el de orice om care începea să vorbească pe astfel de teme. Dar nu era supărat că lucrurile stau așa. Se vede că fiecare trebuie să-și descopere pentru sine aceste taine. Se bucura numai să se uite la ei. Să privească fețele lor frumoase și preocupate și să știe că nimeni din ei de acum înainte nu va mai muri niciodată.

La întoarcere, văzu ciorile pe malul Bahluiului. Se așeză pe iarbă și le privea. Nu-l mai înfrigurau în felul acela. Păreau simple, niște păsări obișnuite. Când era mic le vedea întotdeauna din fereastra autobuzului plin de praf, cu care mergea la școală, pe câmpul de arătură. Erau atât de multe, atât de misterioase și chiar puțin înfricoșătoare, dar nu pentru că ar fi fost așa de negre sau pentru că ar fi avut ciocul acela mare și puternic, nu, ci pentru faptul că trăiau trei sute de ani. Le invidia atât de mult

pentru asta și ar fi dat orice să fie și el cioară. Unii spuneau că ce folos că trăiesc atâta, dacă tot sunt ciori. Dar el nu credea așa, lui îi părea important însuși faptul că trăiesc, că zboară și văd atâtea lucruri pe care nici oamenii nu le văd în viața lor. De fiecare dată când le vedea, îi venea să-și facă vânt și să prindă vreuna. S-ar fi mulțumit măcar s-o aibă acasă ca să pună mâna pe ea, dacă el însuși nu putea trăi atâta. Le invidia, dar parcă le și respecta pentru că au o viață așa de lungă. Totuși de fiecare dată simțea că nu le-ar putea prinde, că și-ar lua zborul și s-ar muta mai încolo pe câmpul de arătură. N-avea nici un rost. A încercat odată, și așa s-a și întâmplat, numai s-a făcut de râs în fața lor. Acum însă le privea cum pasc nestingherite pe malul Bahluiului și nu le mai invidia cu nimic. Nu, nu mai jinduia copilărește să se împărțasească de cei trei sute de ani ai lor, acum era veșnic. Dar îi plăcea să se uite la ele, simțea că au și ele un rost în lumea asta, precum avea un rost și râulețul acesta plin de gunoaie care primăvara începeau să răspândească un miros nesuferit. Da, toate aveau un rost, chiar și cele cărora el încă nu reușise să li-l pătrundă.

6

Se trezi cu ea înăuntru. Era puțin amețită și încerca să pară că a intrat doar în treacăt. “Am văzut că era deschis și am intrat.” El stătea sprijinit într-un cot pe o saltea întinsă drept în mijlocul camerei și scria ceva într-un caiet. Era luna august și era mare zăpușeală. “Nu-mi răspunzi?” Își ridică ochii spre ea, ca și cum n-ar fi fost sigur că lui i se adresează, deși în casă nu mai era nimeni, pe urmă continuă să scrie. “Crezi că am venit pentru tine? Te înșeli. Știi pentru ce-am venit? Aș putea să-ți spun.” “Oare pentru ce puteai să vii în toiul nopții?” – gândi, dar nu zise nimic. “Am venit să-ți spun că ești un țărănoi și un bătăran și că îmi pare rău pentru noaptea trecută.” “Dacă e numai asta, puteai să stai acasă, mi-ai spus-o și ieri de nu știu câte ori,” gândi iarăși,

fără să-și ridice ochii din caiet, „nu m-am cerut să mă iei la tine acasă.” “Ești un bădăran! Mă auzi? Un țăranoi prost crescut și mi-i ciudă că am fost așa de proastă.” Nu zicea nimic, a închis caietul și a rămas sprijinit în cot, arătând că e gata să o asculte oricât ar vrea. “Ești foarte într-aiurea! Ai numai 17 ani, dar ești mai într-aiurea decât toți bărbații pe care i-am cunoscut. Ești mai într-aiurea decât un bărbat de 37 de ani, mă auzi?” “Te-aud, te-aud” – gândi. “Da’ răspunde odată! Zi măcar ceva, arată că mă vezi. Și ieri ai tăcut la fel. Ești un mutălău nesuferit.” Se lăsă pe spate, trântind în pernă capul acela tuns aproape zero și fața nerasă, pironindu-și ochii în tavan. Așa făcea când se sătura de toate, se întindea pe spate și-și punea mâinile pe piept ca un mort, gândindu-se că într-o zi va trebui să se întindă așa pentru totdeauna. Ea se apropie, ca și cum i-ar fi părut rău, și se așeză pe patul de alături. Își sprijini fața în palme și zise cu voce îndulcită: “Spune-mi și mie ce scrii, nu mi-ai zis încă nici o poezie.” “De ce se preface proastă oare? Doar nu pricepe nici o boabă românește, cum vrea să-i spun poezii? Nici nu-ți voi spune vreodată” – gândi. Și se trezi abia a doua zi dimineață.

Era nesuferit, știa asta. Da, era foarte nesuferit. Se trezi primul și stătea în picioare lângă masă, privind absent pe fereastră. Așa îl găsi. Se uită la el din pernă, ca și cum atunci l-ar fi descoperit: “Îmi părea că ești mai slăbănog, dar arăți bine. Unde te-ai bronzat așa?” “La coasă – gândi, fără să arate că o aude – ca orice țăranoi.” Se ridică și se apropie de el. Îi puse mâinile pe piept și-l împinse ușor: “Auzi, nu știu ce fel de geniu ești tu în poezie, nu mă interesează, dar știu că tu ai fost dat ca să iubești femeile.” Nici acum nu arată că ar fi auzit-o. Avea treizeci și doi de ani, rusoaică, crescută de la naștere în acest oraș vestit pentru destrăbălările sale, și el își dădea bine seama că nu este primul cui îi spune aceste cuvinte. Nu-i plăcea că vrea să o facă pe îndrăgostita și, în genere, îl scoteau din sărite femeile care vor să pară mai mult decât ceea ce sunt. “Totuși, e multă neputință în

toată treaba asta – gândi – și multă minciună.” Închise ușa după ea și o dată cu ușa orice posibilitate de a mai pătrunde vreodată în viața lui. Părăsi și orașul acela, evitând, pe cât se poate, ocaziile de a se mai întoarce în el.

După noaptea de pe deal se simțea ca înviat din morți, mai bine zis ca un mort amânat pentru o perioadă neclară. Bucuria descoperirii veșniciei de la început se transformă degrabă în iadul îndoielii și al neclarității. Nu mai era nici sigur că ceea ce a văzut nu au fost decât halucinațiile unui om beat, dar nici nu mai era cel de mai înainte. Se simțea ca o stafie care îi poartă doar chipul, dar în realitate este un duh străin. Poate că era mort și doar i se părea că există. Uneori te oprea brusc și te întreba: “Uită-te la mine, mă vezi?” Sau te pune să-l pipăi și să-i zici dacă îl simți. În rest parcă mai era cum era, dar când făcea faze din astea, chiar că nu mai știai ce să crezi.

În vacanță parcă mai îmbătrâni cu vreo zece ani. Nimeni nu-i dădea niciodată vârsta reală, unii ziceau că are treizeci, alții douăzeci și șapte. Câteodată însă era copilăros, și atunci părea chiar mai tânăr decât era. Fără îndoială că nu era ca toată lumea.

S-a mutat înapoi la cămin, pentru că aici măcar îi dădeau de mâncare. În afară de asta, acum se mai acomodase puțin și învățase să nu bage în seamă chiar toate regulile lor, așa că își organiza timpul cum vroia el.

La ieșirea din cămin îl întâmpină ea. Mai era împreună cu o colegă și l-a întrebat, cumva supărată, de ce nu i-a scris nimic toată vara. Se uită la fața ei netedă și se gândi că nu credea că trebuie să ia în serios acel schimb de adrese, că mulți schimbă adrese, dar nu toți trebuie să-și scrie. I-a zis că el niciodată nu scrie scrisori și s-a dus mai departe. I se păru că n-a mai văzut niciodată un obraz atât de fin. Avea o piele atât de subțire, încât n-ar fi îndrăznit nici să sărute acest obraz, de frică să nu crape și să sângereze.

Nu se mai putea ascunde, de acum aflase toată școala că scrie poezii, din cauza profesoarei de română. Aceasta îi pune zece pentru poezii, zicea că de la el asta se cere. Era un adevărat scandal până la cancelarie cum de nebunul acesta are zece la română, iar fetele care întotdeauna au fost de zece acum aveau șase. Dar nu-i putea spune nimeni nimic, pentru că nu era o fetișcană, era o profesoară știută și respectată în tot orașul, fără nici o pată. Au început să se audă zvonuri că se culcă cu ea, dar nu era adevărat. Se pare că ea într-adevăr vedea în el un geniu și o spunea chiar și în cancelarie. Pe urmă, când stăteau amândoi la ea la prânz, îi povestea amuzată ce fețe fac profesoarele lui când le spune astfel de cuvinte. Era un adevărat teatru.

Așa că, într-o zi, cineva de la muzică l-a întrebat dacă nu vrea să meargă la cenaclu. Zicea că îl cunoaște pe Mirel Cană, șeful lor, și poate să-l prezinte. Își luă un teanc de manuscrise și merse. Nu crezu că e vorba chiar de vestitul cenaclu "Junimea." I se părea totul atât de important și de emoționant. Intră în birou cu aceeași timiditate, dar nu o timiditate de timid adevărat, ci mai degrabă una de pușcăriaș care nu vrea să se afle cine este.

Acest Mirel Cană i se păru de treabă, dar cam ciudat. Era trecut de patruzeci de ani, cu părul vâlvoi ca la Schopenhauer și niște ochelari întunecați, de după care se vedea uneori un ochi puțin câș. Avea o barbă netăiată, dar care îi creștea doar în zona bărbiei, ca la înțelepții din filmele chinezești, iar pe obraji era spân. Citea cu mare interes teancul de poezii, învăluit într-un nor de fum. Ieșea atâta fum în jurul lui, încât ai fi crezut că are țigări în loc de degete. Într-un sfârșit, îl pironi cu ochelarii aceia întunecați și zise: "Da, ești un constructor de limbaj. În literatura română de mai încoace avem numai un singur constructor de limbaj, Stănescu, și poate ceva nebunul ăsta de Cezar Ivănescu." Apoi mai trase un fum din țigară și adăugă: "O mare sensibilitate, numai Stănescu a mai avut la noi o sensibilitate atât de dureroasă.

Ia seama, pe Stănescu sensibilitatea l-a omorât.” Apoi mai trase un fum, se mai uită o dată la el cu ochelarii aceia suspecti, și zise: “S-ar putea ca de tine să depindă viitorul literaturii române.”

Au stabilit că va citi chiar în ședința viitoare. Veniseră foarte mulți din criticii, scriitorii și pur și simplu profesorii importanți ai Iașului. Toți vorbeau în termeni similari cu cei ai lui Cană. Spuneau că e o adevărată descoperire, că de unde s-a luat basarabeanul acesta ciudat care într-un timp atât de scurt făcea minuni cu limba română. L-au iubit dintr-odată și devenise copilul minune al “Junimii.” Și pentru că scria intrigant de mult, îl porecleau “mașinarie lirică.” A început să petreacă tot mai mult în biroul lui Cană, împreună cu alți poeți tineri, purtând discuții interminabile despre poezie. Dar asta nu-i îmbunătățise deloc situația în liceu.

Deși nu le spunea niciodată nimic, intrase într-un conflict vădit cu cancelaria. Îl credeau nebun și vroiau să-l exmatriculeze, iar el nu dădea nici un semn că ar vrea să le schimbe această părere. De la o vreme, se așeza în prima bancă și se uita în ochii profesoarei ca un tâmpit. “Ce te uiți așa?” – îl întreba uneori aceasta iritată. Iar el îi zicea că se străduie să fie atent. “Nu te mai uita așa la mine, că nu pot preda lecția! Nu vedeți ce ochi are? Parcă te hipnotizează, nu alta.” Uneori ridica mâna și se cerea să răspundă, dar spunea lucruri fără nici o legătură, deși avea aerul că ar fi stăpân pe ceea ce spune. “Ești o apă și un pământ! Cum ai ajuns în liceu? Cred că și ăia de la ministerele voastre sunt tot așa ca tine, că te-au trimis să mănânci degeaba banii statului român.” “Dumneavoastră mă jigniți așa - zicea cu o voce de idiot – dar nu vă gândiți că eu toată săptămâna am învățat numai lecția asta, nu mi-am permis nici măcar să ies în oraș.” “Atunci spune-o, dacă ai învățat-o.” “Am spus, dar eu mai mult nu pot, pe mine nu mă ajută memoria așa ca pe copiii români. Când m-am pornit la școală, parcă le știam, dar acum le-am uitat. Să știți că eu fac un efort mult mai mare decât ceilalți elevi.” După aceea îl lăsau

în pace, ziceau că oricum n-o să ia bacalaureatul. Unii însă se enervau, ziceau că minte, că, adică, cum la română poate să aibă zece pe linie și să fie așa de bun la specialitate, iar la ei nu învâța nimic. “O faci pe prostul! Dar la mine să știi că n-o să-ți meargă! Te las repetent și nici nu mă uit!” Se spunea că ar fi umblat gol prin cămin și că i-ar fi spus Doamnei Pedagog că dacă mai strigă odată la el o să-i bată botul. Îl chemau de câteva ori pe săptămână în cabinetul directoarei și-l întrebau dacă știe ce vrea de la viață, dacă se gândește vreodată că le-a răsturnat tot liceul cu fundul în sus, că și alții se iau după capul lui. Iar el îi vorbea atât de onest, încât aceea nu mai era sigură dacă l-a chemat pe cel care trebuie. Nu mai putea să-l priceapă nimeni. Singurul lucru care devenea tot mai clar era că nu-i normal la minte.

Colegii însă îl iubeau. Unele fete îi aduceau pachet de acasă să mănânce, numai să picteze. Ziceau că le place cum pictează, iar el de la o vreme picta tot mai rar. “Vrei, îți dăm carton și culori, numai pictează.” Și profesoara cea nouă de pictură se ruga de el să picteze, dar el era tot mai absent. Uneori, când îl vedeau că stă abătut pe calorifer sau pe bancă, se apropia vreo fată din anul mai mic și-l zdruncina de umeri: “Bașta, vrei să facem o chetă? Ce zici, mă duc să fac o tură?” Dispărea și se întorcea cu un pumn de mărunțiș pe care i-l turna în buzunare. Toți știau că își cumpără de ei cărți de la anticariat și strângeau bani pentru el. El zâmbea ca un orfan și zicea că atunci când o să ia Nobelul să vină la ei și o să le cumpere apartamente. Se simțea iubit, și ei nici nu ascundeau asta, mai ales fetele îl bombardau toată ziua cu declarații de dragoste, toate ziceau că vor să se mărite cu el.

El însă o iubea numai pe ea. O aștepta în fiecare seară, că era ploaie, că era frig, și o ducea până acasă. Prietenii râdeau de el și ziceau că înțeleg că îi place să o facă pe nebunul, dar nici chiar așa: “Nu vezi cum arată? Spune drept, nu-i așa că-ți bați joc de ea? De ce n-o lași în pace? Chiar nu ți-e milă nici un pic de ființa asta, că ea, săraca, crede că chiar o iubești. Du-te mai bine

cu aia ce se ține de capul tău, că arată bine.” El însă o apăra și zicea că are cel mai frumos obraz din lume, că dacă ar săruta-o i se pare că ar sângera. “Nu vezi ce slăbănoagă îi? N-are nici sâni, nu poate să-ți ofere nimic. Ce mai stai cu ea?” “Tochmai pentru aia stau - zicea – pentru că nu vreau să-mi ofere nimic.”

Nici ea nu-l credea. Zicea că ei nimeni niciodată nu i-a zis că o iubește, nici măcar părinții. Îl alunga să se ducă cu fetele acelea frumoase care erau îndrăgostite de el. Iar el îi zicea că n-are nevoie de ele, că ea e cea mai frumoasă, că are un obraz așa de delicat. Nu știa ce să mai facă să-l creadă. Suferea din cauza asta. O ducea în fiecare seară acasă și stăteau ceasuri întregi pe gărdulețul de fier de la colțul blocului și el îi vorbea de frământările sale. Uneori îi vorbea despre viitor, iar alteori tăceau tot drumul. Era o tăcere foarte dureroasă, simțea că nu se înțeleg și nu se potrivesc, și totodată nu avea putere să se despartă.

Nu se mai putea trăi așa. A tras-o de mână pe scară și i-a zis că trebuie să se logodească. “Cum să ne logodim? – întrebă ea – nu trebuie să mergem la biserică?” “La biserică merge toată lumea – i-a zis el – dar noi nu suntem ca toată lumea. Dragostea noastră e unică, n-a fost și nici nu va mai fi o dragoste ca a noastră. De aceea și logodna noastră nu va fi ca la toți oamenii.” Scoase din buzunar două pietricele frumoase și-i dădu una. “Ține, aceasta este darul meu de logodnă. Tu o să păstrezi una și eu una.” Se uită nedumerită la el și zise: “Eu știam că la logodnă se dau inele, nu pietricele.” “Nu-mi plac inelele, nu suport bărbații care poartă inele.” Asta o auzise de la tatăl său de mai multe ori, că nu-i plăceau bărbații cu inel, dar nu știa de ce. De atunci nu-i plăceau nici lui. Nu-i plăceau nici bărbații care se parfumează și-și aranjează părul. Când era copil și mamă-sa îl lua uneori lângă ea și-i aranja părul, el nu suferea și-l ciufulea la loc. O trase să se așeze jos pe trepte. Scoase din buzunar cuțitul lui rusesc de vânătoare pe care-l purta tot timpul la el. Avea grijă să

fie întotdeauna bine ascuțit. Îl folosea rar și atunci doar la tăiat hârtie. Îl păstra cu sfințenie, zicea că va veni o zi când va trebui să-l folosească. Își ridică puțin mâneca și făcu o creștătură mică la încheietura mâinii stângi. Sângele izvorî ca o lacrimă vișinie și caldă. “Suflecă mâneca” - îi zise. “Ce, și eu?” “Da, așa ne logodim noi.” “Dar nu trebuie să mergem la preot?” “Eu sunt preotul – zise fără să o privească – și religia mea este sângele.” O apucă de încheietura subțire și delicată cu grijă, de parcă se temea să nu se frângă. Întotdeauna avea impresia că atunci când pune mâna pe ea, o doare. Apăsă ușor cu lama ascuțită și pielea subțire crăpă îndată. Apoi lipiră tăietura ei de tăietura lui și o ținu o vreme. “Gata, acum suntem amândoi una. În tine curge sângele meu și în mine curge sângele tău. De acum ești femeia mea. Nimeni să nu se atingă de tine. Eu îmi voi pune sângele pentru tine, dar tu să mă ascuți.” Apoi, după o mică pauză, în care parcă se gândi dacă trebuie sau nu să o spună, se uită în ochii ei și adăugă: “Dar dacă tu o să calci vreodată alături, tot cu cuțitul ăsta o să te tai. O să plâng și o să te tai, dar o să te tai.” Dădu din cap că așa va fi. Era puțin speriată, dar părea și fericită. Credea tot ce zicea, era nebun. Dar simțea că o iubește și îi părea interesant să fii iubită de un nebun. Zicea că se simte protejată lângă el, nu se temea de nimeni.

Îi zise să plece ea întâi, ca să nu-i vadă cineva și să le spună la ai ei. Pe urmă coborî și el, nu mai luă liftul. Se urca în lift doar pentru ea, dar când era singur nu folosea niciodată liftul. Nu-i plăcea. Nu vroia să moară de o moarte atât de stupidă. Îi plăcea să meargă pe trepte. Își simțea picioarele obosite și întunericul îi făcea bine, simțea că îl liniștește. În stradă se reînnoi zarva mașinilor, dar nu-i mai dădu importanță. Își mută geanta de pe un umăr pe altul și porni încetîșor spre casă.

Petrecea ceasuri întregi în anticariat, răsfoind cărțile de parcă ar fi vrut să le citească pe toate. Își opri ochii pe o carte albastră, având pe copertă portretul unui bărbat încrunțat, cu un mustățoi mare cât o bufniță. “N-I-E-T-Z-S-C-H-E.” “Oare cum se citește? - gândi – oare n-o fi “Nițșă,” despre care tata spunea că au idei comune? Da, trebuie să fie el, probabil așa se scrie în nemțește, dar se citește “Nițșă.” Există cărțile lui în română?” Era mirat, pentru că tatăl său i-a povestit că Nietzsche putea fi citit doar în biblioteca facultății de filozofie, dar și atunci te lua la evidență și te întrebau cu ce scop îl citești, și nici nu te lăsau să scoți cartea afară. Se repezi la ea, de frică să nu o cumpere altcineva. Da, cred că e cel despre care i-a vorbit taică-său. Plăti bucuros banii și plecă, nerăbdător să o citească mai repede.

Da, era ceea ce căuta. Era o carte pentru el, mai bine zis, o carte despre el. Își găsi în Nietzsche un sprijin extraordinar, era ca o adevărată alinare. Sătul de fețele acelea îngâmfate și proaste pe care le vedea toată ziua, de replicile lor de oameni încrămeniți, alerga cu gândul la cel care a suferit la fel. Da, se simțea unul din acei “cititori ai viitorului” pentru care a scris marele gânditor. Era într-adevăr mare, cel mai mare, fără îndoială. Nimeni nu a înțeles sufletul omenesc mai bine ca Nietzsche. Voința de putere, de cucerire, de schimbare. Voința de eliberare, îngrețoșarea de lașitatea oamenilor slabi, de scopurile lor mărunte. Setea de purificare. Îi dădea atâta curaj. Acum nu mai era singur. Nu se mai simțea nebun, acum înțelegea că, de fapt, ei erau nebuni. Toată lumea era o lume de nebuni impotenți care nu-l înțelegeau și din cauza asta îl excludeau din societatea lor. Însă aceasta nu-i mai provoca suferință, dimpotrivă, îl flata, îi confirma faptul că el, el este Supraomul.

Găsi toate cărțile lui Nietzsche traduse la vremea aceea în română și le citi. Le citea și le recitea ca pe o Biblie, reținând pe de rost pasaje întregi. Avea dreptate în toate. Era sensibil ca un artist și autoritar ca un conducător de războaie. Forța aceea

grozavă îi aprindea sângele, se simțea ca unul din acei “zei veseli” pe care îi descria. Avea tot ce-i trebuie pentru a fi un Supraom: era talentat în toate, simțea muzica și pictura și era sprinten cu trupul și cu mintea. Și, ceea ce era mai important, era gata să lovească cu ciocanul în zei. Nu suporta să aibă pe cineva deasupra sa, era liber. Era sătul de minciună și lașitate, sătul de micimea vicleană cu care religia înlănțuia spiritele omenești. Era timpul să se sfârșească odată și pentru totdeauna molima aceasta care l-a robit pe om încă de la începuturi. De fapt nu chiar de la începuturi, nu de la vremile acelea ale dezlănțuirii triumfătoare, când oamenii își făceau dreptate cu buzduganul, ci doar de la începutul erei noastre, a acestei vremi supuse și plăzmuite de geniul impotenței creștine. Da, toată epoca noastră e o epocă creștină, în care mila și lașitatea sunt ridicate la rang de virtuți. Era sătul de fețele roșii și uleioase ale preoților care îl învață cum să trăiască, cum să iubească, cum să moară. Religie de castrați și impotenți care proslăvesc “fecioria.” Religia ciungilor și a orbilor care laudă mila și milostenia. Religia lașilor și a dezertorilor care își întind obrazul spre a fi palmuit și scuipat. Da, religia oamenilor cărora le place să fie scuipați în față, le place să se bălăcească în flegmă, să respire aerul împutit din bisericile lor pline de babe asudate și moșnegi perfizi. Aceștia conduceau acum lumea, au cucerit-o cu văicărelile lor lingușitoare, pentru că lumea întregă nu e decât o cloacă de impotență. Gloata are nevoie de “milă” și de un “dumnezeu al milei.” O! cine se va smulge din labele băloase ale neputinței? Cine va avea îndrăzneala și curajul să se înalțe până la piscurile răcoroase ale noii învățături? Cine va auzi glasul lui Zarathustra care-i invită pe cei aleși să-l urmeze? Doar spiritele nobile, doar spiritele cu adevărat libere se simt atrase de aerul răcoros al înălțimilor. Într-acolo se îndreaptă toți cei de care lumea nu este vrednică.

Avea dreptate Nietzsche, creștinismul trebuia stârpit. Acum poate că mai mult ca niciodată avea toate motivele să-l urască. Acum nu mai simțea doar o antipatie rezultată din lecturi, acum se izbi personal de monstrul acesta care cerea în fiecare zi noi și noi jertfe dintre spiritele alese.

Creștinismul îi răpise cel mai bun prieten, pe Mihailov. La început au crezut cu toții că e o simplă întârziere, că poate nu avea bani de drum, că poate a rămas să-și ajute părinții la culesul roadei. Dar nu, Mihailov nu s-a mai întors. Unii ziceau că îl visau pe un șes foarte verde și oarecum luminos, pascănd găștele. Altora li se părea că îl văd uneori în mulțime prin oraș. Dar nimeni nu bănuia ce s-a petrecut într-adevăr.

Stăteau și acum, ca de obicei, la masă, bând ceai și vorbind despre artă. Ea îi citea un text care îi plăcea din Blaga, ceva de genul: "Să mă-mpace cu ispita, cântă-n vatră greierușa: Mai ușoară decât viața e cenușa, e cenușa." Avea obiceiul să-i citească sau să-i recite din poeziile care îi plăceau. Și cred că adevăratele lecții de literatură le primea aici, la o ceașcă de ceai și o prăjitură.

- Auzi, Baștovel, nu mai știi nimic de Mihailov? Mă uit uneori la peisajul ăsta pe care mi l-a dat și mă gândesc la el. E foarte talentat, să știi, îmi pare că e mai bun decât tine. Ce zici?

- E mai bun, dar mai prost. Am fost cu Bogdan și l-am căutat la el în sat. Cred că și-a pierdut mințile. Și-așa era el cam sensibil și ciudat. Mi-a zis bunicu-său că a ieșit din casă într-o cămeșuță subțire, numai cu Biblia subțioară, și nu l-a mai văzut. Zice că ar fi la mănăstire, una Frăsinei, undeva prin Râmnicu Vâlcea. Zic că acolo nu intră niciodată femei, n-au nici măcar găini. Cred că e un loc numai bun ca să te tâmpești cu totul.

- Mai știi, poate pictează icoane acolo?

- Nu cred că mai pictează, nu-l lasă încuiiații ăia. Cred că nici nu-i dau voie să mănânce. Că așa-i la ei, nu te lasă să

mănânci, mănâncă popii toată mâncarea. Adunare de homosexuali și trântori. Tare le-aș da foc la toți.

- Hai, nu mai fi și tu așa de aprins. Vorbești de parcă ai fi prostănacul ăla de Nietzsche. Ia să nu te mai prind că citești porcăriile alea, e un tâmpit. Auzi, să purifice lumea! El însuși era un pârlit, că nu se uita nici o femeie la el și de asta suferea. Dar tu, slavă Domnului, ești destul de frumușel, ce, mă rog, ești așa de nemulțumit?

- Să se ducă el, un pictor așa de bun, să se închidă ca un idiot în mănăstire...

- Lasă, Baștovel, poate că asta-i calea lui. Poate că-i fericit, ce știm noi? Fiecare om își alege singur fericirea.

- Nu înțeleg și nu accept această fericire. Să se ducă să fie fericiți oricine vrea, dar nu el, e prea talentat. El n-are voie să îngroape un talent ca al lui. El nu-și aparține, el trebuie să se dăruiască lumii. Am să mă duc numaidecât la el, poate încă nu-i totul pierdut. I-am fost cel mai apropiat prieten, ne-am făcut împreună planuri de viitor. Am să mă duc să vorbesc cu el, poate că mă ascultă, poate lasă prostiile lui și se întoarce. Numai dacă n-o fi târziu, am auzit că stau nu știu cum trei ani în care nu-s chiar călugări adevărați, dar pe urmă merg în genunchi în jurul bisericii și nu trebuie să mănânce patruzeci de zile, și de atuncea gata, îi rade pe cap și nu mai au voie să vorbească cu nimeni. Nici scrisori nu mai pot să scrie...

Suferea mult de pe urma pierderii prietenului său. Se simțea oarecum înjumătățit, singur în mijlocul acestei gloate dezinteresate. Nici n-a știut că l-a iubit atât de mult. Îi venea uneori să strige, ca și străvechiul Ghilgameș: "A murit Enkidu, prietenul meu care vânase cu mine lei!" "A murit Enkidu, prietenul meu cu care hoinăream pe străduțele cu acoperișuri roșcate și case portocalii, prietenul meu care înțelegea dintr-o privire toată durerea care mă măcina." Păstra cu sfințenie o schiță pe care a salvat-o din toaleta bătrânilor, atunci când a fost să-l

caute. Reprezenta un tânăr sprijinit cu călcâiul de un perete în timp ce desena. Așa i-a rămas în minte prietenul său, prietenul său care nu mai era.

Stătea pe piatra de unde pictaseră cândva împreună străduțele de pe Sărărie cu acoperișurile acelea care dădeau direct în cer. Le plăcea să picteze aceste case colorate ca niște obiecte didactice pentru pictorii începători. Era un exercițiu bun pentru jocul cu contrastele. Și erau niște străduțe așa de liniștite. Se întâmpla ca uneori să nu treacă nimeni ceasuri întregi, erau numai ei doi. Pictau atât de diferit, încât cu greu ți-ai fi dat seama că au privit amândoi de pe aceeași piatră, și totuși erau la fel. Vedeau lumea cu ochi diferiți, dar o vedeau. Aceasta îi apropia. Alții n-o vedeau deloc. Și-acum parcă îl mai simțea alături, cerându-i din când în când să vină să vadă ce-a făcut. Dar nu, el nu mai era. Poate că l-a și uitat între timp, poate că și-a ieșit din minți. De sub gard ieși și se apropie de el un pui de mătă, clătînându-se ușor și ridicându-și coada cu recunoștință. Veni lângă el și i se băgă sub picioare, așa cum stătea așezat. “Caută milă – gândi – și are atâta încredere că o va dobândi.” O luă în brațe și o mângâie pe căpșorul fragil. “Mila - gândi - mila a ruinat lumea, dar lumea nu o va depăși niciodată. Lumea e credulă și ea ca acest pui de pisică.” Era atât de mică și provoca atâta milă. Și-a amintit cum aștepta, când era mic, în fiecare primăvară să fete oile ca să se joace cu mieluții. Îi lua în casă și plângea cu ei, pentru că știa că peste câteva zile vor fi tăiați. Se ruga să plouă sau să fie frig, pentru că atunci, spunea tata, nu se desfăceau creții și trebuia să-i mai lase câteva zile. Suferea, pe urmă, săptămâni întregi că i-a tăiat. Plângea când auzea oile zbierând. Îl întreba pe tatăl său de fiecare dată dacă nu se poate să-i lase, dacă nu-i mai bine să crească și ei oi mari. Dar tatăl îi spunea că au destule oi, că nu poate să-i lase pe toți, că și carnea de miel e foarte bună. Da, era milos și înțelegea că trebuie să scape de asta. Trebuia să lupte cu acest sentiment dulce și mincinos care a

otrăvit omenirea. Omul superior nu mai poate suferi de acest flagel rușinos. Se mai uită o dată în ochii mici și rotunzi ai animalului: exprimau atâta încredere. Apoi se ridică și se sprijini într-un genunchi, așezând pe piatra pe care a stat capul delicat al făpturii, iar ea îl asculta docilă. “Câtă încredere” - gândi. Mai mângâie o dată ochii ei inocenți și proști ca de creștin. Oare va tresări? Va tresări de milă, ca unul dintre oamenii slabi? Ridică piatra și o izbi cu toată puterea. Capul fragil se zdrobi ca un ou, lăsând să se vadă un creier rozaliu. A tresărit? I s-a făcut oare milă? A tresărit? A tresărit? Da, gândi, încă mai era un om milos.

8

Este greu a spune cum se simțea în dimineața aceea de octombrie. Trădat? Părăsit? Poate că și astea. Dar mai întâi de toate simțea o mare gravitate, o gravitate și o responsabilitate de care nici nu s-a crezut capabil. Era grav, grav până în fundul minții, până la unghii. Înțelegea că tot ce a trăit până atunci nu a fost decât o joacă, un antrenament ușurel despre care el credea că e însăși viața. Dar nu, viața adevărată încă nu o cunoscuse. Viața abia acum începea.

Își simțea trupul pustiu ca o cameră neîncălzită în care nu mai doarme nimeni. Cum se va termina? Cât va dura? Un firicel de frică trecu cu pași de șopârlă, atingându-i ba inima, ba mintea, ba oasele picioarelor. Nu va spune nimic. Acum, ca niciodată, nu vroia să spună și nici să audă ceva. Va face tot ce-i vor spune, îi era totuna ce va face. Toate celelalte nu mai aveau acum nici un rost. Și-n genere, puține lucruri au cu adevărat un rost. Numai să iasă de aici, să reușească să iasă. Oricând, chiar și peste un an, chiar și peste zece, chiar și în ultima săptămână a vieții sale. Dar să iasă, să nu sfârșească aici, în halatul acesta cu miros de medicamente, în patul acesta străin. Dar și mai rău, să nu sfârșească după gratiile acelea pe care le-a văzut sus, să nu-l omoare doctorii aceștia nebuni cu medicamentele lor

însăpăimântătoare. Să nu-l aducă, să nu-l aducă în stare să omoare într-un acces de furie pe moața aceea care îi va înmâna, cu solemnitate de “pionervojataia,” în fiecare dimineată medicamentele și-l va trezi, ca pe o vacă bolnavă, la fiecare șase ore, punându-l să le bea. O, de ar putea birui, de ar putea birui puterea aceea care îl împinge irezistibil să le dea foc într-o noapte cu toate acareturile lor sau măcar să se năpustească asupra lor cu ranga aceea pe care a văzut-o jos în iarbă, mai la deal, în livadă. Pe urmă pot să-l închidă și să-l lege cum vor ei, că vor avea motive. Acum însă trebuiau să-i dea drumul să plece, nu aveau dreptul să-l țină aici. Era sănătos, era mai sănătos decât ei toți, nu doar decât nebunii aceia cu fesuri de copii proști, ci chiar și decât doctorii. Și-a dat el seama că doctorul acela cu mâinile groase și păroase e nebun. L-a zăpsit după felul în care încerca să o facă pe miratul, mișcându-și sprâncenele acelea viclene care îi zbârâiau ca doi cărăbuși pe chelie. Și el l-a păcălit, s-a prefăcut că-i prost și nu-și dă seama că doctorul o face pe prostul. Ia zis că ridichea îl lasă în pace, n-are nimic cu ridichea, dar este cineva care vine noaptea și-i taie mâinile și bate cu ele de pereți. I s-a părut lui că doctorul n-are destul umor, deși se străduia să pară ironic și iată că a avut dreptate, pentru că el întotdeauna avea dreptate. “Ești nebun sau nu ești nebun?” - se întrebă, privind-se drept în ochi în oglinda aceea care îl ducea cu gândul la toaletele sovietice. “Cine hotărăște dacă ești nebun sau geniu în lumea asta? Cine este adevăratul tău stăpân? Doctorii? Lumea?” Își purtă ochii peste fața aceea obosită și nerasă, peste fesul acela prostesc, pe care îl și scoase cu aceeași nemulțumire reținută cu care își ciufulea la loc părul când maică-sa îl lua lângă ea ca să-l alinte. Nu se schimbă prea mult, atât doar că avea țepii aceea negri pe față și câteva fire strălucitoare pe la tâmple. Va albi devreme, ca taică-său, numai să ajungă până atunci, să nu-l omoare aici. Cred că-l înțelegea mai bine acum, înțelegea de ce umbla desculț și de ce a venit atunci la școală cu ciubotanele acelea pline de noroi

uscat. Lumea aceasta nu merită mai mult. Îi era lehamete de lume, nu mai vroia să vadă oameni. Își trecu degetele prin părul țepos și des de pe cap și el își reveni sfârâind ca o periută de dinți. "S-a-implinit." S-au împlinit temerile lui, iată, e aici, e adevărat. Își duse palma sub ochi și șterse urma de ruj care nu avea ce să mai caute acolo. I l-a dat ea, înainte de a urca în mașină, lăsându-l pe el cu totul singur în acest loc înfricoșător. L-a adus chiar cu mașina ei, un mercedes de un alb murdar. Nu se potriveau deloc nici mercedesul și nici femeia aceea în blană scumpă cu fața lui de ucigaș în repaos. Era și ea la fel de străină ca și ceilalți, cu toate că nu avea voie. Ea nu a avut voie să creadă ca și ceilalți, ea era altfel, i-a vorbit atâta despre ciudățeniile oamenilor de geniu. Cum de a putut să creadă că el s-a îmbolnăvit, că e într-adevăr nebun? Nu mai era nimeni lângă el, toți s-au lepădat. Și cred că așa a fost tot timpul, toată viața sa, doar el n-a avut ochi să vadă. Totul a fost o mare minciună. De fapt, el era singur, la fel de singur ca și toți oamenii.

Scoase din traista cu rufe o cărțulie neagră și o aruncă pe noptiera de fier. Nietzsche, *Ecce homo*. Mai răscoli și scoase o pereche de pijamale. Erau de la bunică-sa, dar nu suferea să doarmă în ele, le îmbrăca numai când se băteau cu picioarele în cameră la cămin. Era mare specialist să fluture cu picioarele ca și caratiștii din filmele video. Dar de dormit nu-i plăcea să doarmă în pijamale, socotea că numai burghejii dorm în pijamale, dar nu știa nici el de ce credea așa, pentru că și unchiu-său, care era redactor la o gazetă comunistă, dormea în pijamale. I-au zis însă că la spital trebuie să aibă pijamale și un fes. "Așa trebuia să poarte toți nebunii - își zise - pijamale și fes. Așa că, fii un nebun cumsecade și ascultă tot ce ți se zice, ca să nu-ți putrezească oasele aici." A hotărât să nu vorbească urât cu niciunul din doctori, poate că așa îi vor da drumul mai repede. Așa făcea și unchiu-său, fratele tatii, de fiecare dată când nimerea în pușcărie, se cumința și se purta frumos, și de fiecare dată îi scădeau din

termen. Iar unul din nebuni i-a zis că ăștia mai violenți, care nu sunt de acord cu ceva, sunt duși sus la gratii și acolo, dacă se împotrivesc, li se administrează niște injecții care îi adoarme. N-avea nici un chef să i se întâmple asta, simțea că n-ar fi suportat, ar fi turbat de mânie și, probabil, ar fi murit de atac de cord. Ar fi fost în stare să-l muște de gât sau măcar să-i scoată ochii celui care ar fi încercat să-l țină cu forța. Așa că mai bine era să se prefacă cuminte, cu nebunii nu te pui. Își trase pe cap fesul acela vârgat și ieși afară. Pe scări văzu un grup de câțiva bărbați trecuți de patruzeci de ani, cu fesurile acelea care parcă li s-au lipit de cap, spunând bancuri și râzând. Hotărî că sunt toți niște idioți și că râdeau prostește la niște bancuri pe care și le-au repetat poate de sute de ori. Bine zice Nietzsche că trebuiesc arși cu toții, să scape lumea de scursori.

Final.

- Și cum s-a întâmplat? Ce-ai simțit? Ți-a venit așa, dintr-odată? - îl întrebau toți.

- Cum am trăit eu întâlnirea cu Hristos? Cum a fost? Ce-am simțit? Am simțit de parcă m-am întors, după mai multă vreme, în satul în care am copilărit. Că m-am întors de departe, dintr-o țară străină și foarte îndepărtată. Acolo am petrecut prin orașe, unde femeii frumoase mă adăpau cu vinuri scumpe și aveau grijă să fiu tot timpul sătul. Eram străin pentru satul meu. Nu mă mai cunoștea nimeni. Nu mai era nici casa în care m-am jucat, nu mai erau nici părinții, nici prietenii. Parcă nu mai era nimeni din cei pe care i-am cunoscut odată, erau numai necunoscuți. De parcă m-ar fi adus o mașină tocmai din țara aceea îndepărtată, așa cum l-au adus atunci, pe când eram copil, pe tatăl meu beat și l-au lăsat la marginea drumului, lângă livadă. Zăceam acum pe locul unde zăcuse el și încercam neputincios să-mi feresc capul din balta de vomă. Când deschideam ochii, vedeam copiii care veneau până aproape de mine, mă loveau cu un băț, iar alții, mai îndrăzneți, chiar cu piciorul, și fugeau. Îi auzeam râzând și îndemnându-se, “Hai tu, acum tu, e rândul tău.” Din când în când, se auzea câte un glas de gospodină care mergea la apă sau de bărbat grăbit: “Cine-i? Nu-i de la noi din sat. E străin.” Zăceam așa și nici nu înțelegeam unde sunt și cine m-a adus. Atunci am simțit o mână firavă care se străduia să mă ridice. Își băgă capul sub brațul meu, care atârna de parcă ar fi fost lovit, și se smunci să mă ridice. Era ea, am recunoscut-o. Nu se schimbase mult. Îmi aducea șiraguri de fragi și mi-i dădea fără să-mi zică nimic, apoi fugea rușinată. Era fetița care umbla desculț și care a fugit plângând, atunci când mamă-sa a pârlit-o, în glumă, că vrea să se mărite cu mine. “Plecați de-aici, plecați, nerușinaților!” – strigă ea trăgându-și respirația, de parcă ar fi alergat mult. Eu îi ziceam pe nume și mă rușinam, iar ea repeta tot timpul: “Eu sunt, eu sunt.” Mergeam clătănându-ne pe ulița

satului și plângeam. Când mă scăpa jos, pentru că o dureau mâinile, mă acoperea cu trupul ei, parcă să nu mă vadă oamenii din porți. “Unde mă duci?” – o întrebam eu. “Te duc la mine acasă – zicea ea – și de-acuma nu te mai las să pleci nicăieri, niciodată.” Când am ajuns, m-a spălat de vomă și de pământ, așa cum își spală țărâncile copiii, bombănind. Pe urmă m-a culcat pe un cearșaf curat și a schimbat pentru mine și fața de pernă. Casa ei era goală și curată. Am întrebat-o: “Dar unde e soțul tău, unde sunt copiii tăi?” A zis că ea nu are soț și nici copii. “Parcă nu ți-am zis că eu o să mă mărit numai cu tine? Cu altcineva eu nu pot să mă mărit.” O zicea cu aceeași nevinovăție, ca și atunci, când îmi aducea mărgelutele de fragi, înșirate pe un pai de iarbă. “Da, - îi ziceam eu și o numeam pe nume – dar eu nu mai sunt bun de nimic, sunt pe sfârșite. Sunt așa cum mă vezi, un vierme zvârcolindu-se într-o grămadă de vomă. Nu am ceva cu care să mă laud, nici nu pot spune că am fost la fel de credincios ca tine. Sunt cărunt și fața mea nu mai are nici o frumusețe, iar trupul mi s-a istovit de băutură și de fum. Iar tu, tu ești așa de frumoasă și așa de tânără.” “Nu-i nimic, nu-i nimic, zicea ea, ești mai frumos ca niciodată.” O priveam și tot mai mult îmi dădeam seama că toată viața doar pe ea am căutat-o. Era mai frumoasă și mai minunată decât tot ceea ce am văzut vreodată în viața mea. Îmi dădeam seama că este tot ceea ce am căutat, că nu mai am nevoie de nimic mai mult. Ea era împlinirea visurilor mele, fata desculță care îmi aducea fragi. Eram fericit, fericit cum nu mai avusesem cum să fiu până atunci. Și am hotărât să nu mă mai duc mai mult nicăieri, niciodată.